

Kent Suçları

YAŞAR ADANALI
MEHMET NURİ ÖZDEMİR
GRAND KORÇI
YUSUF YÜKSEKDAĞ
MEHMET ALİ ÇELİK
HAKKI YIRTICI
MURAT SEVİNÇ
ÖNDER ALGEDİK
NUR BETÜL ÇELİK

OCAK 2020 / SAYI 40

www.gazeteduvar.com.tr

duvardibi

Bu sayıda...

4

Ah Beyoğlu, vah Beyoğlu

30

Alkol, kafein ve glikoz

kıskacında Kadıköy

44

Doğadan ontolojik kopuş:

İnsanın yeni hapishanesi

anti ekolojik kentler

56

Kentsel dönüşüm ve

köftelik kıyım...

70

Şşşt kimse duymasın,

enkaz altındayız!

17

Sur'u hatırlamak: Gelip fotoğraf çekip gidiyorlar

37

Daha adil bir kent mümkün mü?

48

Çıplak kentin mahkumları

63

Her şey beton için mi?

Yayın Tarihi: Ocak 2020

Genel Yayın Yönetmeni: Ali Duran
Topuz

Yayına Hazırlayan: Cennet Sepetci

AND Gazetecilik ve Yayıncılık, San. ve Tic. A.Ş. adına Yayın Sahibi: Vedat Zencir

İcra Kurulu Başkanı ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ömer Araz

Katkıda Bulunanlar: Yaşar Adanalı, Mehmet Nuri Özdemir, Grand Korçı, Yusuf Yüksekdağ, Mehmet Ali Çelik, Hakkı Yırtıcı, Murat Sevinç, Önder Algedik, Nur Betül Çelik

Yönetim Yeri: Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad. Nazmi Akbacı İş Merkezi
233-234 Sarıyer/İstanbul Santral (212)
3463601, Faks (212) 3463635

Duvar Dibi Dergi'de yayımlanan yazı, haber ve fotoğrafların her türlü telif hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin alınmadan, kaynak gösterilmeden ve link verilmeden iktibas edilemez.

<https://gazeteduvar.com.tr>
info@gazeteduvar.com.tr

© 2020 Gazete Duvar

Selamlar,
Gazete Duvar'ın enformatik içeriklerin daha iyi anlaşılabilmesi için gerekli düşünsel, uzmanlığa dayalı metinler sunma gayretinin ürünlerini Duvardibi'nde derlemeye devam ediyoruz. Elazığ'ı vuran 6.8 büyüklüğündeki depremle birlikte gündeme yeniden oturan depreme hazırlık ve 'kentsel dönüşüm tartışmaları arasında Duvardibi olarak yönümüzü 'Kent Suçları'na çevirdik. Beyoğlu'nun dönüşümü ile başladığımız sayımız, Sur'dan Sulukule'ye, Ağaoğlu'ndan Kadıköy'ün kahve kokan ara sokaklarına dek yol alıyor. Kırkinci sayımız Yaşar Adanalı, Mehmet Nuri Özdemir, Grand Korçı, Yusuf Yüksekdağ, Mehmet Ali Çelik, Hakkı Yırtıcı, Murat Sevinç, Önder Algedik, Nur Betül Çelik in yazılarından oluşuyor.

Gayret bizden himmet okurdan... İyi okumalar.



AH BEYOĞLU, VAH BEYOĞLU

Beyoğlu
sorunsalımıza, anın
yakıcılığının ve
sermaye/devlet
aklının ötesinde biraz
daha geriden, içeriden
ve aşağıdan baksak
nasıl manzaralarla
karşılaşırız dersiniz?

YAŞAR ADANALI

Gün geçmiyor ki Beyoğlu'nda kapanan bellek mekanlarına, asılan kiralık ilanlarına, İstiklal Caddesi'nin içler acısı haline bakıp ahlayıp vahlamayalım. Sadece İstanbul'un değil, ülkenin ve bölgenin kültür ve sivil hayatının merkezi olan, ve yakın dönemde hep "yükselmiş" Beyoğlu'nun son birkaç yılda sert düşüşünün onu sevenlerini hayal kırıklığına uğratması, üzmesi, öfkelenmesi gayet anlaşılır bir durum. Uzun bir süredir Beyoğlu'nda yaşayan, çalışan, araştıran biri olarak, benim de hislerim çok farklı değil. Hayatımızı anlamlandırdığımız mekanlar kapanırken, komşularımız başka yerlere taşınırken, İstanbul'u saran inşaat salgını Beyoğlu'nu da istila ederken böyle hissetmek anlaşılır tabi.



İstiklal Caddesi gibi heterojen, özgür ve asi kamusal mekanlar sermayenin insafına bırakıldığında tektipleşme, iktidarların merhametine bırakıldığında ise baskıcı uygulamalar ile evcilleştirilme tehdidi ile karşılaşılıyor.

Beyoğlu'nun, 2000'ler boyunca içinden geçtiği "yükseliş" döneminde, yani "Cool İstanbul" markasının halen devrede olduğu zamanlarda aslında bir taraftan da, altı oyuyordu. O dönem birçok yazıda dile getirdiğim mesele özetle şuydu:

İstiklal Caddesi gibi heterojen, özgür ve asi kamusal mekanlar sermayenin insafına bırakıldığında tektipleşme, iktidarların merhametine bırakıldığında ise baskıcı uygulamalar ile evcilleştirilme tehdidi ile karşılaşılıyor.

Güncel ekonomik ve siyasi krizlere karşı pozisyon alan sermaye elini Beyoğlu'ndan "çektğinde" ise, şu an tecrübe ettiğimiz gibi, arkasında bir enkaz bırakmış oluyor. Geriye de sanki savaştan çıkmış caddeler, yıkılıp yapılan inşaatlar, boşalan dükkanların yerlerine açılan niteliksiz mekanlar, ve "özgürlük" hissini tamamen massetmiş bir olağanüstü hal kalıyor.



Peki, Beyoğlu sorunsalımıza, anın yakıcılığının ve sermaye/devlet aklının ötesinde biraz daha geriden, içeriden ve aşağıdan baksak nasıl manzaralarla karşılaşırız dersiniz? Bir Beyoğlu nostaljisi yerine yüzleşme denemesi yapsak diyorum?

TARLABAŞI'NDA "EZEN-EZİLEN" DİYALEKTİĞİNİN GRİ TONU

Malum, Beyoğlu'nu yoksullardan arındırmak ve yerli/yabancı yatırımcılara pazarlamak için gerçekleştirilen gayrimenkul projelerinin en büyüklerinden biri Tarlabası Yenileme Projesi'dir. Beyoğlu Belediyesi ve Çalık Holding'e bağlı GAP İnşaat işbirliği ile geliştirilen, Tarlabası'nı (tüm tarihi ve yaşanmışlıklarıyla yıkıp, içi boş bir paket olarak) yeniden inşa etme projesinin şantiye alanında kalan son evlerden birine 2013 yılında gerçekleştirdiğim ziyaret sırasında, burada yaşayan proje mağduru amca ile görüşmüştüm. Aslında eski bir Rum yapısı olan "aile yadigarı" evinin "anasının namusu" olduğunu, burayı bırakın Belediye Başkanı Misbah'ı, ferishtahı gelse

onun elinden alamayacağını, hemşehrisi Rizeli Erdoğan ile baş başa görüşmeden yenileme projesine katiyen olur vermeyeceğini, kendinden emin, ama kırgın ve kızgın bir şekilde, anlatmıştı.

Konuşmanın bir yerinde, bahçede gölge yapan kendi ile yaşıt yarım asırdan yaşlı ağaçtan bahsettikten hemen sonra, babasının bu evi (6-7 Eylül Pogromu'nun yaşandığı) 1955 yılında Kasımpaşa'dan çıkıp gelerek, bir Rum'dan aldığını, kolay kolay da kimselere bırakmayacağını söyledi...

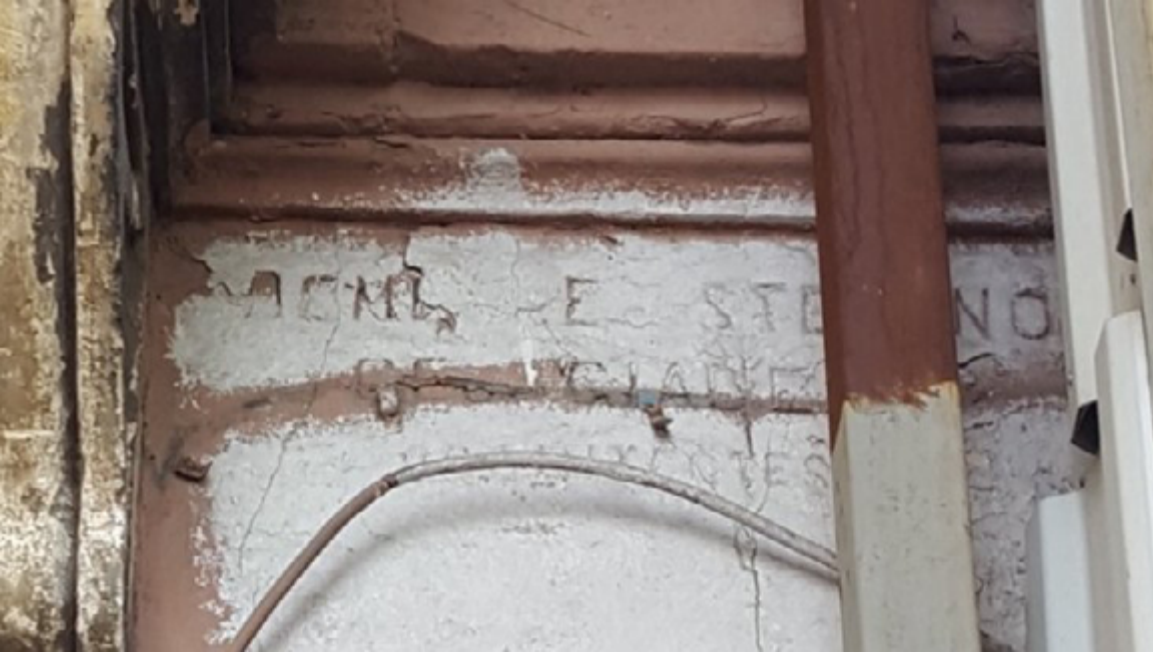
KATMAN KATMAN YERİNDEN ETME



Turnacıbaşı Caddesi, Galatasaray Hamamı'nın karşısı

Galatasaray'da, zorla tahliye edilene kadar 5 yıl yaşadığım apartman, Yunanistan Konsolosluğu'nun sokağında, Rum Lisesi'nin yanında, İtalyan Lisesi'nin karşısındaydı. Cephesine kazınmış Rum mimarının ismi, üzerindeki

katman katman boyaya rağmen halen okunabiliyor olsa da bu, binanın Rum mirasından geriye kalan nadir izlerinden biriydi. Diğer de, belli ki beş katlı binada yaşayacakların yine burada yaşlanacakları öngörülerek yapılan, döne döne çıkılan yorucu mermer merdivenin zemin ve 5. katlarınının tam ortasında yer alan, bir nefes alma molasına imkan tanıyan duvara entegre açılır kapanır ahşap oturaktı.



Mimarın ismi de binası da fazlasıyla hırpalandı.

Binanın sahipleri ve sakinleri, belki de henüz bu kentte yaşlanamadan yerlerinden edildiler. Yıllar sonra yerlerine gelen, bu tarihi binayı da Beyoğlu'nu da çok seven, evi belleyen ben de yerimden edilecektim. Bu sefer, 6-7 Eylül'den 57 yıl sonra, "Avrupa Kültür Başkenti", "Cool İstanbul" ve "emlak rantı" gazıyla hızla soylulaştırılan Beyoğlu'nda, eski bina toplayıp butik otele dönüştüren bir grup ortak tarafından. İç göçle 70'lerde İstanbul'a gelip bu binayı alan ailenin erkek çocuklarından biri olan ev sahibim, binanın her katında bir kardeşin oturduğu henüz Beyoğlu'nun "para etmediği" uzun döneminin sonunda, her katı benim gibi "kültürel sermayesi finansal sermayesinden daha yüksek" birilerine kiralamaya

başladı. Ta ki, 2012 yılında kulağa çılgınca gelen bugün bakınca ise komik kalan 3 milyon TL'ye “Beyoğlu girişimcilerine” satana kadar.

Kiracılar olarak, binanın yeni sahibi ortaklardan “kas gücü” olarak işlev gördüğü her halinden belli olan sevimsiz adam ile yaptığımız görüşmede, evleri hemen boşaltmamız gerektiği, (2. derece tescilli yapı olan) binayı yıkıp, kenarda bulunan mevcut merdiveni ortaya alıp her kattaki bir daireyi de ikiye çıkartacaklarını anlatmıştı. Ben de kiracı olarak haklarımız olduğunu, mesken olarak kullanılan binayı otele çeviremeyeceklerini, tarihi binayı ise yıkamayacaklarını anlattığımda üstü kapalı tehditlerle karşılaşmıştım. Taşınmamın üzerinden 5 yıl geçmiş olmasına rağmen, bina kapısı kilitli bir şekilde halen boş olarak durmakta. Bu sürede Beyoğlu'nda yaşanan değer artışı sayesinde de boş duran bina yeni sahiplerine hiç hak etmedikleri spekülatif kazançlar sağlarken binanın bulunduğu sokaktaki küçük nalbur dükkanı takıciya, manav butik otelin pahalı kafesine, eczane sanat galerisine, kasap tasarım dükkanına dönüştü bile. Nalburu, manavı, eczanesi, kasabı olmayan bir mahalle olamayacağı, olmayan mahallede de yaşanamayacağı için bana da, Beyoğlu'nda yaşayacak başka bir yer aramak düştü.

“MUHALİF” KONFERANSLARIN FAVORİ OTELİ
İstiklal Caddesi'nin paralel sokaklarında bunlar yaşanırken, Cadde üzerindeki dönüşüm, dahil olan sermayenin boyutu ve iktidarın “güvenlik” kaygısı ve hegemonya arayışıyla doğru orantılı bir şekilde, çok daha görünür oldu. Beyoğlu'nu Beyoğlu yapan özelliklerin başında, hem kullanıcı hem de fonksiyonlar açısından heterojenliğine mekansal olarak imkan tanıyan hanların varlığıdır. Örneğin, 150 yıllık Rumeli Han içinde bir kültür mirası olan Rebul Eczanesi de dahil onlarca esnafı; tiyatro, yayın evi gibi kültür mekanlarını; cafe, bar, tırmanma

duvarı gibi eğlence & spor mekanlarını; dernek ve siyasi parti merkezi gibi politik mekanları barındıran muazzam bir kentsel ekosistem-di. Bu han, (muhaliflerin konferans yapmayı çok sevdiği) Taxim Hill Otel'in de sahibi olan sermayedar tarafından alındı, içindeki iş yerleri ve kültür



Bu han, (muhaliflerin konferans yapmayı çok sevdiği) Taxim Hill Otel'in de sahibi olan sermayedar tarafından alındı, içindeki iş yerleri ve kültür mekanları tahliye edildi, şimdi de, Beyoğlu'nu temellerinden sarsan kriz bir gün biterse eğer, otel olarak dönüşmeyi bekliyor.

mekanları tahliye edildi, şimdi de, Beyoğlu'nu temellerinden sarsan kriz bir gün biterse eğer, otel olarak dönüşmeyi bekliyor. Dönüşüm sonrasında tek tip kullanıcıya hizmet verecek, mak-yajlanmış, büyüğü yok edilmiş bir mekan, Beyoğlu'na hiç bir değer katmayan bir kütle olarak kentte yer kaplayacak. Rumeli Han'ın bu soylulaştırma hikayesini Barolar Birliği'nin Taxim Hill Otel'de gerçekleştirdiği bir konferans sırasında anlatmış ancak beklediğim ilgiyi uyandıramamıştım.



Rumeli Han

İSTANBUL BAROSU VAKASI



İstanbul Barosu'nun inşaatı

Baro demişken, İstiklal Caddesi boyunca uzanan şantiyelerden biri de İstanbul Barosu'na aittir. Caddenin yükselişine paralel bir şekilde, önce Baro'nun altındaki kitapçı yıllar içinde ufalarak cafe halini aldı. Sonra aslında korunması gereken nitelikli bir Cumhuriyet dönemi yapısı olan bina, “yenileme” sebebiyle tümünden yıkıldı. Yıkım sonrası moloz aylarca çok kötü paravanlarla çevrili bir şekilde bekledi. Ne İstanbullular ne de Baro'ya kayıtlı avukatlarla yeni projeye dair bir bilgi paylaşıldı. Hatta, kent ve çevre davalarına bakan ve baro binasının hemen karşısında ofisleri bulunan Avukat Alp Tekin Ocak ve Murat Deha Boduroğlu 4982 sayılı kanun çerçevesinde bilgi edinme başvurusu yapmalarına rağmen, Baro kanuna aykırı bir şekilde sorularına yanıt vermedi. Bir önceki genel kurula sundukları önerge gereğince, binanın yarışma sonucu yapılmasına karar verilmişti. O kurulda seçilen baro yönetimi bu karara uymayacağını ifade etti. Avukatların şeffaflık ve katılımcılık taleplerini görmez-

den geldi. Kentteki aktörlerin eylemlerinin hukukiliğini denetlemek gibi bir kamusal sorumluluğu olan Baro, kendi binasının dönüşümünde kentsel dönüşüm sürecinde yaşanan usulsüzlükleri bire bir tekrar etti. Daha önce bu binada katıldığım bir panelde, Beyoğlu özelinde ‘yaşanabilirliği’ konuşmuştuk. Trajik mi desem, ironik mi, bilemedim...

“ADALARA” VE AVM’LERE ‘SIĞINAN’ KÜLTÜR MEKANLARI



Asmalımescit’te eski Babylon’un sokağı artık fazlasıyla ıssız

Bugün Beyoğlu’nda yaşanan dibe yarış halini en fazla eleştirenler, nispeten kültürel sermayesi daha yüksek olan kesimler. Ama ortada bir tutarsızlık olduğu da muhakkak. Örneğin, İstanbul kültür hayatının önemli mekanlarından, canlı müzik manzarasının en belirgin öğelerinden biri olan Babylon’ı ele alalım. 90’ların sonu, 2000’lerin başında üniversitede okurken gelmeye başladığım Asmalımescit’in kırmızı cepheli mekanı, bu civardaki sokak yaşantısına sürekli taze kan pompalayan bir

kalp gibi çalışıyordu. Bu kültür sermayesi aynı zamanda finansal sermayeyi de beraberinde getirerek, İstiklal



Bir diğer çarpıcı örnek, ayrıcalıklı imar hakları ile yine büyük bir kent suçu olan Zorlu Center'ın içinde açılan Zorlu PSM (Performans Sanatları Merkezi). Yıldız mimarımız, aslında bildiğiniz bir AVM olan yapısının ticari fonksiyonlarının bulunduğu kısımlarını "kamusal mekan tasarladık" diye sunmuştu. İşte bu AVM içinde kentin en büyük kültür sanat mekanlarından biri de yer alıyor.

Caddesi'nin Tünel tarafının soylulaştırılmasında önemli bir rol oynadı. 2010'a doğru artık sokaklara sığmaz, 50 metreyi 20 dakikada yürüyemez haldeydik. Ancak eğlence ve kültür hayatı için eşsiz bir yoğunlaşmayı da tecrübe ediyorduk... Sonra ne oldu?

Yeme-içme, eğlence, AVM sektöründe büyüyen Doğuş Grubu, kentin en önemli kültür kurumlarından birini satın aldı. Babylon, #Saltbea Nusr-et ile kardeş oldu. İçinde modifiye bir Babylon, sanat galerisi, restoran, bar, co-working space olan mini bir Beyoğlu'nu Bomonti'de inşa etti. Bu arada

Asmalımescit Babylon kapatıldı. Doğrudan sokaktan girdiğiniz mekan, kapısında havaalanı güvenliği olan, ama içine girdiğinizde kontrollü ve makyajlı bir "kamusal" mekandaymışsınız hissi uyandıran bir "Ada"nın içinde, yeniden açıldı. En sevdiğimiz grupları Mini Beyoğlu Bomontiada'da, yeni Babylon'da zevkle dinlerken, "ah Beyoğlu, vah Beyoğlu" diye arada dert yanmıyor da değiliz. Bu arada Doğuş Grubu Galataport Projesi için kentin tarihi liman yapılarını yıkıp, kültür mirasını tuz buz ettiğinde de sinirlenmeye devam ediyoruz.

Bir diğer çarpıcı örnek, ayrıcalıklı imar hakları ile yine büyük bir kent suçu olan Zorlu Center'ın içinde açılan Zorlu PSM (Performans Sanatları Merkezi). Yıldız mimarımız, aslında bildiğiniz bir AVM olan yapısının ticari fonksiyonlarının bulunduğu kısımlarını "kamusal mekan

tasarladık” diye sunmuştu. İşte bu AVM içinde kentin en büyük kültür sanat mekanlarından biri de yer alıyor.



Temelde bir “ada” mantığı ile işleyen bu yerler, kent yaşantısından bir “geri çekilmeyi” ifade ediyor. “Alternatif” yaşam ve çalışma alanlarında farklı sosyal etkinlikler ve kişisel gelişim imkanları ayağımıza kadar gelir, arada rahat koltuklarımızda kahvemizi yudumlarken “ah Beyoğlu, vah Beyoğlu” diye dert yanıyor muyuz acaba?

Nasıl çocuklarımızı kentteki kamusal mekan azlığından, parkların noksanlığından AVM’lerdeki oyun alanlarına götürüyorsak, kentin çölleşen kültür merkezi Beyoğlu’nun alternatifini de AVM’lerin içinde arıyoruz. Bu yeni mekanlarda yeni kültür tüketicileri olarak yerimizi alıyoruz. Başka bir yumurta-tavuk dilemması...

CO-WORKING SPACE’LER, AIRBNB’LER, İŞTAHI HİÇ KESİLMEYEN MÜLK SAHİPLERİ...

Piyananın beyaz yakalıyı bir robot gibi çalıştıran plaza rejimine

karşı bir başkaldırı ve kolektif ekonominin bir imkanı olarak ortaya çıkan “co-working” mekanları, diğer birçok alternatif gelişmede olduğu gibi, sistem içine hızla çekilerek büyük sermayenin yeni birikim kapısı haline dönüştüler. Beyoğlu’nda yaratıcı endüstrilerde çalışan birçok birey ve ofis de son dönemde kendilerini Büyükdere Plazalar aksında ve Kağıthane Sanayi Mahallesi’nde açılan ve dahil olan sermayenin sürekli büyüdüğü mekanlara kapatmaya başladılar. Temelde bir “ada” mantığı ile işleyen bu yerler, kent yaşantısından bir “geri çekilmeyi” ifade ediyor. “Alternatif” yaşam ve çalışma alanlarında farklı sosyal etkinlikler ve kişisel gelişim imkanları ayağımıza kadar gelir, arada rahat koltuklarımızda kahvemizi yudumlarken “ah Beyoğlu, vah Beyoğlu” diye dert yanıyor muyuz acaba?

Evindeki kanepeyi, odayı paylaşarak insanların ucuza

seyahat etmesine ve yeni tanışıklıklar kurmasına imkan sağlayan “Couch Surfing” fikrinin Airbnb tarafından ticarileştirilerek dönüştürülmesi de yukarıdakine benzer bir hikaye. Beyoğlu’nda önce evindeki bir odayı kiralarak başlayan Airbnb dalgası; sonrasında doğrudan Airbnb sitesi üzerinden kiralanmak üzere tutulup içlerine büyük tadilatlar yaptırılan, özel Airbnb fotoğrafçıların fotoğrafları ile pazarlanan (tabi bu arada kiraların hızla artmasına katkı da bulunup mevcut kiracıları da yerlerinden eden) bir furyaya dönüştü. Beyoğlu’nun “yükselme” hikayesinin de dibe yarış hikayesinin de parçası oldu.



Robinson Crusoe 389 yerine açılan takı dükkanı ve yeni kiralık dükkanlar

Beyoğlu’nda sürekli yükselen emlak değerleri ve kiralar birçoklarını mağdur ettiği gibi, kimilerinin de ağzını sulandırdı. Robinson Crusoe 389 gibi, hali hazırda oldukça yüksek kiralar veren ve Beyoğlu’nun kültürel peyzajında çok önemli yer kaplayan işletmeler, Borçlar Kanunu’nda yapılan değişikliğin de sonucunda, mülk sahiplerinin doymak bilmeyen iştahı ile baş edemediler. Bu emlak

rantından nemalanma iştahı o kadar yaygınlaşmıştı ki, herkesi yozlaştırarak içine dahil etmeyi başardı. Kentin önemli bellek mekanlarından, 6–7 Eylül’den sonra bile



İçinden geçtiği dönüşüm ile Beyoğlu, zannedilenin aksine bellek mekanlarından oluşan bir kentsel sit alanı değil artık, devasa bir şantiye. Ne kentin kurtuluşu, ne de geleceği, kamusalmiş gibi yapan “adacıklar”da da değil. Beyoğlu düşerken, onu terk etmek olmaz. Hangimiz sevmedik çılgınlar gibi... Masum da değiliz hiçbirimiz...

ayakta kalabilmiş ve dolayısıyla Beyoğlu’nun gayrimüslim tarihinin de bir hatırlatıcısı olarak varlığını sürdüren Kelebek Korse bu artış baskısına dayanamayanlardandı. İşin trajik kısmı, mülk sahibi olan kimi cemaat vakıflarının Beyoğlu’nun belleğinin formatlanmasında oynadıkları rol... Mevcut krizde, bankalar gibi kurumsal kiracılar bile daha ekonomik alternatifler ararken, mülk sahipleri “Sahibinden Kiralık” ilanlarını, İstiklal Caddesi boyunca boş dükkanlarının cephelerine asıyorlar.

Beyoğlu’nun kültür damarlarına atılan kesikler, görüldüğü üzere, hem tarihsel hem de, kısıtlı bir

sermaye—iktidar elitini aşacak ve belki de birçoğumuzu dahil edecek kadar çok aktörlü. “Soylulaştırma”, “sınıf savaşı”, “kültürel çölleşme” olarak yaşanan mağduriyet hikayelerinin arkaplanında, dün adeta bir “kültürel temizlik” olarak tecrübe edilen azınlıkların mülksüzleştirilmesi, yerlerinden edilmeleri, kültürlerinin silinmesi gerçeği de yer alıyor. Sürekli hale gelen toplumsal amnezi, her yıkım ile Beyoğlu’nu yeniden keşfetmemize sebep oluyor.

İçinden geçtiği dönüşüm ile Beyoğlu, zannedilenin aksine bellek mekanlarından oluşan bir kentsel sit alanı değil artık, devasa bir şantiye. Ne kentin kurtuluşu, ne de geleceği, kamusalmiş gibi yapan “adacıklar”da da değil. Beyoğlu düşerken, onu terk etmek olmaz. Hangimiz sevmedik çılgınlar gibi... Masum da değiliz hiçbirimiz...

*Salah Birselle saygılar.



Sur'u hatırlamak: Gelip fotoğraf çekip gidiyorlar

Sur halkı, Sur'un dışına itildi. Şu an elit ve tepeden yaklaşımlarla sadece ekonomi ve ranta dayalı makyajlanmış bir Sur inşa edilmektedir. Bu yapılaşma Sur'un tarihine ve çoğulcu kimliğine aykırıdır. Kenti insandan ve toplumdandan ayırma çabası hızla devam etmektedir.

MEHMET NURİ ÖZDEMİR

“Tarihine, tarihsel değerlerine, tarihsel mirasına sahip çıkmayan toplumlar doğru ve güvenli bir gelecek de kuramazlar.”

Tahir Elçi/02.12.2016/ Dört Ayaklı Minare



Savaşlar kentleri yakıp yıkıyor, tarihi yok ediyor, insanları bencilleştiriyor ve toplumları düşmanlaştırıyor. Zengini daha zengin, yoksulu daha yoksul yapıyor. Binlerce insan yerinden yurdundan göç edip mülteci hayatı yaşamak zorunda bırakılıyor. Toplum dediğimiz şey kalmıyor.

Sur'da devam eden sokağa çıkma yasağı 02.12.2019 tarihi itibariyle beşinci yılına girdi. Güvenlik paradigmasının sonucu olarak gelişen sürekli savaş hali hepimizi ürkütse de artık hiçbirimizi şaşırtmıyor. Savaşlar kentleri yakıp yıkıyor, tarihi yok ediyor, insanları bencilleştiriyor ve toplumları düşmanlaştırıyor. Zengini daha zengin, yoksulu daha yoksul yapıyor. Binlerce insan yerinden yurdundan göç edip mülteci hayatı yaşamak zorunda bırakılıyor. Toplum dediğimiz şey kalmıyor. Hannah Arendt, eğer bir toplum bir gün önce olanları unutuyorsa

o toplum toplum olmaktan çıkmıştır, diyor. İçinde yaşadığımız toplum bir gün önce olanları unutmaya başladı.

Kıymetli olan bir şeyin kıymetinden sürekli bahsederseniz değerini düşürürsünüz derler. Sur'un kıymeti ve Sur'a olan sevgi böyle bir şeydir. Dolayısıyla Sur'u anlatmaktan ve her defasında değerli olduğunu tekrarlamaktan çok, onu nasıl koruyabiliriz; ona nasıl sahip çıkabilir, üzerinde yaşayan toplumlar, halklar ve inançlarla ilişkisini hangi yöntemlerle sürdürebiliriz gibi rasyonel sorularla ilgilenmek gerekiyor. Bu yazıyı, 2017'de Diyarbakır kent dinamiklerinin katılımıyla kurulan Sur Platformu'nun bir aktivisti olarak ve Sur'da kentsel yıkımın beşinci yılında da mevcut durumu izah etmek için yazdım.

SUR'DA NELER OLDU?

Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı, UNESCO'nun Dünya Miras Listesi'nde (DML), Türkiye'den yer alan 17 eserden birisidir. Tarih boyunca 33 medeniyetin bugüne kadar koruduğu Suriçi, şimdi in-



Uzun süre boyunca Sur halkı temel ihtiyaçlarını karşılayamadı; eğitim ve sağlık gibi temel kamu hizmetlerinden faydalanamadı. Göç eden yurttaşlar büyük sorunlar yaşadılar ve hâlâ yaşamaya devam ediyorlar. Mülkiyet ve barınma haklarına el konuldu, mahallelerini terk etmek zorunda kaldılar, işlerini-işyerlerini kaybettiler, zaman zaman aynı şehrin insanları tarafından ötekileştirildiler.

sansızlaştırılarak, sadece ticari, dini ve turistik faaliyetlerin yapıldığı ruhsuz bir kent haline getirilmek istenmektedir. Sur'un 7 bin 500 yıllık tarihine maalesef yeni bir kavram daha eklendi. Sokağa çıkma yasakları! Sur'da çatışmalı süreçten kaynaklı onlarca insan yaşamını yitirirken 40 bine yakın insan göç etmek zorunda kaldı. Altı mahalle tamamen yıkıldı. Yıkılan altı mahalle hâlâ yasaklıdır. Yüzlerce işyeri aylarca kapalı kaldı. Birçok tescilli yapı bu çatışmalarda zarar gördü ya da yıkıldı.

Uzun süre boyunca Sur halkı temel ihtiyaçlarını karşılayamadı; eğitim ve sağlık gibi temel kamu hizmetlerinden faydalanamadı. Göç eden yurttaşlar büyük sorunlar yaşadılar ve hâlâ yaşamaya devam ediyorlar. Mülkiyet ve barınma haklarına el konuldu, mahallelerini terk etmek zorunda kaldılar, işlerini-işyerlerini kaybettiler, zaman zaman aynı şehrin insanları tarafından ötekileştirildiler.

ACELE KAMULAŞTIRMA NEYİN ACELESİYDİ?

Suriçi, 21 Mart 2016 günü Kürtlerin mitolojisinde baharın gelişini ve direnişi temsil eden Newroz Bayramında "Acele kamulaştırma" kapsamına alındı. Acele kamulaş-



Söz konusu taşınmazların kamulaştırıldıktan sonra, hangi amaçla ve kim tarafından kullanılacağına dair 6306 Sayılı Yasa'da açık bir düzenlemeye yer verilmemiş olması ile kamu yararı amacı bulunmadığı görülmektedir. Ekonomik yetersizlikler sebebiyle hak sahibi malikler etkin yargı yoluna erişememiştir. Ancak gönüllü avukatlar üzerinden birçok başlıkta hukuki mücadele süreci devam etmektedir.

tırma kararının alınmasını beşinci yıla girmesi ve hâlâ sokağa çıkma yasağının devam etmesi acele edilen şeyin sadece insansızlaştırma ve yıkım ile ilgili olduğunu gösteriyor.

Acele kamulaştırma kararı, Suriçi'nde 140 hektar alanı kapsıyor (Toplam 7 bin 714 adet parselin 6 bin 292 adedi yani yüzde 82). Bakanlar Kurulu kararında acelelik halinin ne olduğu ve sebepleri belirtilmemiştir. Bir başka dikkat çekici durum ise, bilindiği üzere sit alanı ilan edilen bir bölgede riskli alan uygulaması gerçekleştirilememektedir. 2863 Sayılı Yasa ile yetkili idare Kültür ve Turizm Bakanlığı'dır. 6306 Sayılı Yasa ile de yetkili Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'dır. Riskli alan kararı, alanın tasfiyesini; sit alanı kararı ise alanın dokunulmazlığını koruyan yasalardır. Birbiriyle açıkça çelişen bu iki menfaat hukuku şu anda Sur bölgesinde aynı anda uygulanmaya çalışılıyor, hukuka aykırılık da bu noktada başlamaktadır.

Söz konusu taşınmazların kamulaştırıldıktan sonra, hangi amaçla ve kim tarafından kullanılacağına dair 6306 Sayılı Yasa'da açık bir düzenlemeye yer verilmemiş olması ile kamu yararı amacı bulunmadığı görülmektedir. Ekonomik yetersizlikler sebebiyle hak sahibi malikler etkin yargı yoluna erişememiştir. Ancak gönüllü avukatlar üzerinden birçok başlıkta hukuki mücadele süreci devam etmektedir.

ALİPAŞA VE LALEBEY MAHALLERİ KENTSEL DÖNÜŞÜM KAPSAMINDA YIKILDI

Mayıs 2017'den itibaren acele kamulaştırmaya alınmayan Alipaşa ve Lalebey mahalle sakinleri camiden yapılan



Çatışmalı süreç devam ederken iktidar tarafından ortaya atılan Toledo söylemi, Sur'un sermaye ve ranta peşkeş çekileceğine dair bir göndermeydi. Sur'da yasakların kalkmamasının nedenlerinden biri de yine sermaye grupları arasında çıkan çelişkiler ile Sur'da işlenen kent suçlarını örtmeye yöneliktir. Sur'da yapılan villaların hangi amaçla yapıldığı ve kimlere satılacağı hâlâ muammadır.

anonslarla, suları ve elektrikleri kesilerek ve kanalizasyonlar kapatılarak kentsel dönüşüm bahanesiyle evlerinden çıkarıldı. Zorla tahliyeler yapıldı. Evler hızlı bir biçimde yıkıldı. Çatışmalı sürecin negatif motivasyonu da kolluk kuvvetleri tarafından vatandaşların üzerinde bir tehdit olarak kullanılarak çatışmaların olmadığı mahallelerin bir an önce boşaltılması ve insansızlaştırılması esas alınmıştı. Yıkımların hemen sonrasında 'kentsel dönüşüm' kapsamında mahalle sakinlerinin rızasına başvurulmadan Sur'un tarihi dokusuna uymayan yeni betonarme evler inşa edildi.

YENİ YAPILAN EVLER KİME SATILACAK?

Sur'da yapılan yeni konutlar, Sur'un mimarisi ile alakalı olmadığı gibi daha önce orada ikamet eden yurttaşların hayatları boyunca alamayacakları düzeyde astronomik rakamlarla fiyatlar biçilmiş. Bunun nedeni çok açık. Çatışmalı süreç devam ederken iktidar tarafından ortaya atılan Toledo söylemi, Sur'un sermaye ve ranta peşkeş çekileceğine dair bir göndermeydi. Sur'da yasakların kalkmamasının nedenlerinden biri de yine sermaye grupları arasında çıkan çelişkiler ile Sur'da işlenen kent suçlarını örtmeye yöneliktir. Sur'da yapılan villaların hangi amaçla yapıldığı ve kimlere satılacağı hâlâ muammadır. Doğrusu



Sur halkının kültüründen uzaklaştırılıp kültürel ve kentsel asimilasyonla karşı karşıya bırakılması, ekonomik olarak yoksullaştırılması, toplumu tek tipleştirme aracı olarak kullanılan TOKİ konutlarına borçlandırılması ve takas yoluyla mahkûm edilmesi adaletsiz iktidarın hiçbir zaman unutulmayacak kötülüklerinden birisidir. Sur kenti başta olmak üzere şiddet ve savaşların kentler ve toplumlar üzerinde yarattığı tahribat onarılamaz niteliktedir. Oysa bir kenti kurmak ve üzerinde bir yaşam ve kültür yaratmak, yılları hatta asırları almaktadır.

Sur'daki hukuksuzluk ve işlenen kent suçları krize dönüşmüş durumda.

BARINMA VE MÜLKİYET HAKKI GASP EDİLDİ

Acele kamulaştırma kararlarıyla yurttaşların mülklerine el konuldu, evrensel hukuk normları ile güvence altına alınmış olan 'barınma ve mülkiyet hakkı' yok sayılarak insanlar yersiz yurtsuz bırakıldı. Sur'daki kentsel yıkımın kentte olası sonraki yıkım projelerinin de tetikleyicisi olacağı, yaşam alanlarının rant alanlarına dönüştürüleceği ve sermaye gruplarına peşkeş çekileceği açıkça görülüyor. Sur halkının kültüründen uzaklaştırılıp kültürel ve kentsel asimilasyonla karşı karşıya bırakılması, ekonomik olarak yoksullaştırılması, toplumu tek tipleştirme aracı olarak kullanılan TOKİ konutlarına borçlandırılması ve takas yoluyla mahkûm edilmesi adaletsiz iktidarın hiçbir zaman unutulmayacak kötülüklerinden birisidir. Sur kenti başta olmak üzere şiddet ve savaşların kentler ve toplumlar üzerinde yarattığı tahribat onarılamaz niteliktedir. Oysa bir kenti kurmak ve üzerinde bir yaşam ve kültür yaratmak, yılları hatta asırları almaktadır.

SUR'U İNSANSIZLAŞTIRMA POLİTİKASI SUR'A YAPILAN EN BÜYÜK KÖTÜLÜKTÜR

Sur'da yaşayan halkın büyük bir çoğunluğu 90'lı yıllarda uygulanan güvenlik politikaları sonucu boşaltılan köylerden göçe zorlanan yurttaşlardan oluşmaktaydı. 90'larda yaşanan hak ihlallerinin yarattığı ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yıkımların sonuçları hâlâ onarılmamışken, şimdi de başka bir yıkım ve göç sonucu yeni bir travmatik durum yaşamaktalar.

Çatışmalı süreçten dolayı yıkılan kentte birçok sorun devam ederken Sur da yaşanan başka bir duruma dikkat çekmek istiyorum. Paradoks gibi görünse de Sur halkı Sur'un tarihi yapısından kaynaklı büyük bir mağduriyet yaşamaktadır. Tabiri caizse Sur'un tarihi Surluları evsiz bıraktı desek yeridir. Sur halkı Sur'daki yapılaşmanın bu kadar uzamasının ve sorunlu olmasının kendilerini çok mağdur ettiğini düşünüyor. Bunun tarihi ile ilgili olduğunu çok iyi biliyorlar.

Diğer bir nokta ise, hem iktidarın hem de Sur'un tarihsel mekanlarını ziyaret etmek için gelen kimi heyetlerin, Sur'un tarihine Sur toplumundan daha fazla değer verdiklerini düşünüyorlar ve bu onlarda büyük bir kırılma ve öfkeye neden oldu. Yıkımın olduğu mahallelerde birçok insanın "Kimse bizim için buraya gelmiyor, kimse sorunlarımızı dert etmiyor, herkes Sur'a gelip fotoğraf çekip gidiyor." dediklerine defalarca tanık oldum.

Sur'un yeniden yapılandırılması sürecinde, üzerinde yaşayan ve hak sahibi olan yurttaşlarla birlikte ve onlarına rızalarına başvurulmadan yapılması tarih ve toplumu karşı karşıya getirdi. Sur halkı, Sur'un dışına itildi. Şu an elit ve tepeden yaklaşımlarla sadece ekonomi ve rant dayalı makyajlanmış bir Sur inşa edilmektedir. Bu yapılaşma Sur'un tarihine ve çoğulcu kimliğine aykırıdır. Kenti insandan ve toplumdan ayırma çabası hızla devam etmektedir.

'SUR ORTAK DÜNYAMIZDIR'

Yıkım, ölüm, göç, öfke ve düşmanlık bu kadar basit olmalı. Sur kentinde tarihsel süreç boyunca bütün devasa



Bu yıkımla kolektif ve dayanışmacı toplum hedef alındı. Sur toplumu, toplumsallık ile örülmüş sokaklardan ve mahallerden koparıldı. Kentsel dönüşümle, kentin tarihsel, kültürel, ekolojik ve toplumsal dokusu tahrip edildi. Sur içinde yaşamını inşa eden ve dayanışma ruhunu güçlendiren kadınlar yaşam alanlarından uzaklaştırıldı.

savaşlara rağmen yaşam ke-sintisiz bir şekilde sürmüştür. Sur'un birçok antik kentten ayırt edici özelliği bu olsa gerek. Sur kenti, üzerinde yaşayan toplumlar, halklar ve inançlarla güzeldir. Sur, tarihsel süreç boyunca bu çoğulluğa ev sahipliği yaptığı için değerlidir. Tarih ve toplum Sur'da asırlardır iç içe yaşanmıştır. Bu nedenle Sur Platformu'nun en çok kullandığı 'Sur ortak dünyamızdır' sloganı çok anlamlıydı. Sur kenti bu çoğul kimliğinden dolayı belli bir kesime, sermaye veya iktidar grubuna, belli bir etnik ya da inançsal grubun mülkiyetine ve hege-

monyasına bırakılamamalı, tek tipleştirilip satılmamalıdır ve en önemlisi insansızlaştırılmamalıdır.

SUR'DA KENTSEL YIKIMIN ARKA PLANI

Bu yıkımla kolektif ve dayanışmacı toplum hedef alındı. Sur toplumu, toplumsallık ile örülmüş sokaklardan ve mahallerden koparıldı. Kentsel dönüşümle, kentin tarihsel, kültürel, ekolojik ve toplumsal dokusu tahrip edildi. Sur içinde yaşamını inşa eden ve dayanışma ruhunu güçlendiren kadınlar yaşam alanlarından uzaklaştırıldı. Yasalara ve yönetmeliklere dayandırılan fakat özünde temel insan haklarına aykırı olarak gerçekleştirilen bu yıkım ile yurttaşlar yoksullaştırılarak bağımlı hale getirildi.

Diyarbakır'da TMMOB İKK, Surlu aileler ve hukukçularla yaptığımız görüşmelerde öne çıkan birçok talep var. Temel

talepleri, Sur'u korumak isteyen herkesin, Sur'un tarihi ve üzerinde yaşayan toplulukların yaşam biçimini birbirinden ayırmadan ikisine de saygılı ve duyarlı olmasıdır. Diğer talepler ise şöyle:

- Sur kenti ile ilgili kimliksizleştirme ve tektipleştirmeden vazgeçilmeli ve satılmamalıdır.
- Altı mahallede uygulanan sokağa çıkma yasağı kaldırılmalı, mahalleler uluslararası uzman heyetlere ve ilgili kent dinamiklerinin incelemesine açılmalıdır.
- Acele kamulaştırma kararı kaldırılmalı, bu kararlara dayanılarak şu ana kadar yapılan uygulamalara itirazın hukuk yolu açık tutulmalıdır.
- Sur'da kentsel dönüşüm, kentin tarihsel, kültürel, ekolojik ve politik yıkımıdır. Kentsel dönüşüm bir an önce durmalıdır.
- Bu mahallelerde yapılan yeni evlerin yapımı ve satışı durdurulmalı, yeni yapılan evler KAİP'e göre –Koruma Amaçlı İmar Planı –restore edilmeli ve mahallede oturan hak sahiplerine herhangi bir sözleşme ve borçlanma talep edilmeden teslim edilmelidir.
- Yıkım süreci ile birlikte revize edilen KAİP yeniden düzenlenmeli veya eski haline getirilmelidir.
- Mülkiyet devri mevcut kentsel sorunlar sürdüğü sürece iptal edilmeli, yurttaşların mülklerine el konulmasından vazgeçilmelidir.
- Evrensel hukuk normları ile güvence altına alınmış olan 'barınma ve mülkiyet hakkı' korunmalıdır.
- Çatışmaların olmadığı Alipaşa ve Lalebey mahallelerinde yapılan evlerin tümü mülk sahiplerine teslim edilmeli, bu evler hiçbir koşulda şirketlere verilmemeli, ticari faaliyetler için değil yurttaşların barınma ihtiyacı için kullanılmalıdır.
- Surluların, BM'nin Eve Dönüş İlkeleri ışığında mahallelerine geri dönmele-ri sağlanmalıdır.

ULUSLARARASI HUKUKTA EVE DÖNÜŞ HAKKI UYGULANMALI

Sur'da zorla tahliyeler yapıldı. BM'ye göre zorla tahliyeler; elverişli konut, beslenme, su, sağlık, eğitim, çalışma, kişinin

güvenliği, evin güvenliği, insanlık dışı ve aşağılayıcı davranış görmeme ve dolaşım özgürlüğü gibi insan hakları dâhil, uluslararası ölçekte kabul edilmiş bir dizi insan haklarının ağır ihlallerini oluşturmaktadır. Zorla tahliyeler, keyfi yer değiştirmelerden doğan nüfus transferleri, kitlesel ihraçlar, toplu göçler, etnik temizlik ve insanların evlerinden, topraklarından ve toplumlarından zorlanarak ve gönülsüz çıkarılmalarına yol açan diğer uygulamaların sonuçlarıyla benzerlikler taşımaktadır.



Sur'dan zorla tahliye edilen insanların konut hakkı ve eve dönüş hakları vardır. BM Özel Raportörü, elverişli konut hakkını şöyle tanımlamıştır: "Her kadının, erkeğin, gencin ve çocuğun, barış içinde ve onurlu bir şekilde yaşayabileceği güvenli ve korunmalı bir evde yaşamını sürdürebilme hakkıdır."

Sur'dan zorla tahliye edilen insanların konut hakkı ve eve dönüş hakları vardır. BM Özel Raportörü, elverişli konut hakkını şöyle tanımlamıştır: "Her kadının, erkeğin, gencin ve çocuğun, barış içinde ve onurlu bir şekilde yaşayabileceği güvenli ve korunmalı bir evde yaşamını sürdürebilme hakkıdır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin (İHEB) 25.1'inci maddesine göre, "Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Uluslararası insan hakları hukuku ile ilgili yorumlarında konutun yalnızca bir çatı ve dört duvardan oluşan fiziksel bir yapıdan ibaret olmadığı net olarak belirlenmiştir; bunun yerine, konut, güvenli ve korunmalı bir yaşama alanının oluşturulması için gerekli çeşitli maddi ve manevi elverişlilik unsurlarını içeren çok daha geniş bir kavramdır. Ayrıca, elverişli konut yalnızca arzulanan bir amaç değil, tüm insanların sahip olduğu temel bir insan hakkıdır."



Sur Platformu, birçok kurum, sivil toplum kuruluşu, siyasi parti ve kişilerin katılımıyla Sur'daki yıkıma karşı Sur'un ve Sur toplumunun sesi olmak için kurulmuştu. Platform, Sur halkının toplumsal yaşamının ve fiziki koşullarının düzeltilmesi için ahlaki ve vicdani bir sorumluluk üstlenmişti. Bu sorumluluğu tek başına değil, başta Diyarbakır halkı olmak üzere kent yıkımlarına, tarihe ve kültürel mirasa duyarlı tüm kesimlerle birlikte yapmaya çalıştı.

Yerinden edilen kişilerin, evlerine ya da sürekli yaşadıkları yerlere gönüllü geri dönüşlerine olanak sağlama konusu, Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 12'nci maddesinde yer alan özgürce hareket etme hakkı ve bireylerin ikamet edecekleri yeri seçme hakkına dayanıyor. BM'nin Ülke İçinde Zorunlu Göç Ettirme Konusunda Yol Gösterici İlkelerinin 86, 87 ve 88'inci maddeleri bu konuda temel referans maddeleridir.

SUR PLATFORMU NELER YAPTI?

Sur Platformu, birçok kurum, sivil toplum kuruluşu, siyasi parti ve kişilerin katılımıyla Sur'daki yıkıma karşı Sur'un ve Sur toplumunun sesi olmak için kurulmuştu. Platform, Sur halkının toplumsal yaşamının ve fiziki koşullarının düzeltilmesi için ahlaki ve vicdani bir sorumluluk üstlenmişti. Bu sorumluluğu tek başına değil, başta Diyarbakır halkı olmak üzere kent yıkımlarına, tarihe ve kültürel mirasa duyarlı tüm kesimlerle birlikte yapmaya çalıştı. Bu süreçte Sur kenti ve Sur halkının bütün sorunları çözülmediyse de Sur Platformu'nun da kolaylaştırıcı rolüyle kent, birçok yapı, parti, inisiyatif, heyet, kişi, oluşum ve platform tarafından ziyaret edildi ve Sur yalnız bırakılmadı. Bu açıdan kentsel yıkımlara karşı 'kent

ve konut hakkı' odaklı toplumsal bir hareket bağlamında Sur Platformu önemli bir deneyimdi. Sur'un ve Surluların sesi olmak için yapılan çalışmaların bir kısmını aktarmak gerekirse:

- Mahallelerde yıkımın önüne geçmek için yurttaşlarla birlikte uzun bir süre yıkılan evlerin önünde dayanışma nöbetleri tutuldu,
- Birçok kez basın açıklamaları yapıldı,
- Sosyal medya çalışmaları ile sorunlar kamuoyu ile paylaşıldı,
- TBMM'ye yıkım ve yapım ile ilgili muhalif siyasi partilerin duyarlı vekilleri üzerinden çeşitli öneriler verildi,
- Surlu aileler ile birlikte mecliste parti gruplarında konuşmalar ve görüşmeler yapıldı,
- Yıkıma karşı suç duyuruları yapıldı ve yurttaşlara asgari koşullarda hukuki destek sunuldu,
- OHAL sürecinde imza kampanyası başlatılarak yaklaşık 15 bin imza toplandı,
- Duyarlılık oluşturmak için yerelde ve genelde birçok kurum ziyaret edildi,
- Yurt dışında AB ve BM'nin olduğu yerlerde ve İstanbul'da resim sergileri yapıldı,
- Sur ve Hasankeyf için eş zamanlı 20 ülkede demokratik eylemler yapıldı,
- Onlarca heyet organize edildi ve Sur ziyaretleri gerçekleştirildi,
- Türkiye Arkeoloji Derneği ile ortak çalışmalar yapıldı,
- Üniversitelere verilmesi ve kayıt altında tutulması için onlarca tez oluşturuldu ve tez hazırlayanlara bu konuda ciddi veri akışı sağlandı,

- UNESCO'ya mektup gönderildi,
- Yıkımla ilgili onlarca röportaj ve TV kanalında program yapıldı,
- Birçok belge film hazırlandı, bazıları hâlâ yapım aşamasında,
- İstanbul'da "Sur'la Dayanışma Platformu" kuruldu. Bu platform ile Sur'un dostları İstanbul'da Sur için resim sergisi, imza kampanyası, basın açıklamaları ve daha birçok çalışma yürüttüler,
- Sur'dan zorla göçertilen aileler evlerinde ziyaret edildi, imkan ve olanaklar dahilinde temel ihtiyaçları karşılandı,
- Ailelerle dayanışma amaçlı birçok görüşme ve buluşma yapıldı,
- Alipaşa ve Lalebey mahallerinde Ramazan ayında Yeryüzü Sofraları kuruldu ve iftar yemeği verildi.
- Çocuklara, kadınlara ve bazı ailelere dönük psikolojik destek sunuldu,
- Yüzlerce sanatçı, aydın ve yazar basından ve sosyal medya hesaplarımızdan Sur için çağrı yaptı,
- Sur'a dair ulusal ve uluslararası yaklaşık 25 tane rapor hazırlandı,

Bu çalışmalarda Sur'un tarihsel kimliği ve Sur'da yaşayan yurttaşların hakları için çaba içinde olan tüm kesimlerin emeği çok kıymetliydi. Her tarih kendi zamanına, her halk üzerinde yaşadığı yere aittir. Kentler, otoriter ve baskıcı rejimlerin eliyle yıkılsa da oralarda yaşayan insanların hafızasından asla silinemez.

Tahir Elçi'ye bir kez daha saygıyla...



Alkol, kafein ve glikoz kışkacında Kadıköy

Hepsi birbirinin taklidi, meyhane görünümlü ve olabildiğince iri bu mekanlar, sıradanın bile altındaki menüleri, gürültülü fasıl curcunaları, özensiz dekorasyonları, çevreye saygısız işletmecileri ile Kadıköy'e akan kalabalıklara yardım ve yataklık ediyorlar. Tarihi çarşının bu mekanlar tarafından tamamen yutulmasına ramak kalmış durumda.

GRAND KORÇI

*“Yeldeğirmeni’nden denize sarpa sararak inen bir sokakta
Vakit tamamdır diyorum. Ve sokağın sesi
Diyor ki değil daha
Vakit var daha ...”*

Cemal Süreya

Kadıköy’ün sokakları bu günlerde Cemal Süreya’ya inat, ‘vakit geçiyor’ diye fısıldıyor duyan kulaklara, gören göz-
lere. Klişe tabiriyle Kadıköy için tehlike çanları çalıyor. Oysa çan mevzusunda, bir tek kilise çanlarına aşınadır Kadıköy. Artık gürültüden onlar da duyulmuyor.

Bir süredir ulusal ve yerel basında Kadıköy’deki artan ka-
labalık, alkolün sınırsızca sokaklarda tüketilmesi, kentsel
dönüşüm terörüne kurban giden canlar, yaşam alanlarını
gasp eden terbiyesiz barlar, bitmeyen Kurbağalıdere ça-
lışmaları, Fenerbahçe maçlarında kilitlenen yaşam, Fikir-
tepe faciası gibi konular bol bol yer alıyor. Elbet bundan
daha fazla şekilde Kadıköy güzellemesi de sütunları işgal
ediyor. Peki neler, nasıl ve niçin oluyor Kadıköy’de derse-
niz, tekmili birden az sonra...

GEZİ SONRASI HIZLANAN GÖÇ VE PARADİGMA KAYMASI

Çok yazılıp çizildi ama tekrarlamakta beis yok. Beyoğ-
lu’ndaki değişim en çok Kadıköy’ü etkiledi. Beyoğlu,
Gezi öncesinden bu yana can çekişiyordu. Sandalye ve
masaların dış ortamlardan kaldırılması, Tarlabası ve ya-
kın çevresine yönelik soylulaştırma projeleri, kültür sanat
mekanlarının kapanması, İstiklal Caddesi’ndeki istikra-
sızlıklar gibi meselelerin üzerine, Gezi sonrası yaşananlar
tuz biber ekti. İnsanlar çok hızlı bir şekilde Beyoğlu’nu
terk etmeye başladı. Bu terk edişten Kurtuluş ve Beşiktaş
ile birlikte, hatta daha fazla Kadıköy nasibini aldı.



1+1 ev bulmanın bile zor olduğu Kadıköy'de şimdi bir matematik saçmalığı olarak, '1+0 'modern' yaşamlar pazarlanıyor. Geniş bahçeli Kadıköy apartmanları hızlıca, Fransız balkonlu, ankastreli, beton otoparklı yaşam hücrelerine dönüşüyor. Bir zamanların yeşil semti gözler önünde kartonpiyer sütunlu ve iri saksılı binalarla bezeniyor. Allah selamet versin.

Yeldeğirmeni, Moda güzellemeleri her yanı sarmaya başladı. Malum sebeplerden İstanbul'a gelen turist profilineki değişim, Beyoğlu ve yakın çevresi için bir demografik değişime neden olacak denli artınca insanlardaki Beyoğlu algısı hızlıca değişti ve yerini Kadıköy'e bıraktı. Yani Kadıköy'de bugün tehlike çanları çalıyorsa kökünde politik bir fayın devinimi yatıyor. Kadıköy'ün bugün yaşadığı bir takım sorunlar Beyoğlu'ndan bağımsız düşünülemez. Bu yüzden çilingirlerde 'Kadıköy'ün kurtuluşu Alper Taş'a bağlı' ironisi sıklıkla dile getiriliyor seçim öncesi.

KENTSEL DÖNÜŞÜMDEN RANTSAL DÖNÜŞÜME

Elbette deprem pek çok ilçe gibi Kadıköy'ün de sorunu ve Kadıköy riski yüksek yerleşimler arasında. Görece yüksek gelir düzeyine sahip sakinlerinin güvenlik endişeleri, artan taleple birleşince kentsel dönüşüm metalaşır ve kolaylıkla. Fikirtepe'den başlayan toplu dönüşüm rüzgarı Bostancı, Caddebostan, Kalamış'la birlikte Kadıköy merkezinde de hızlıca esti ve hâlâ esiyor. 1+1 ev bulmanın bile zor olduğu Kadıköy'de şimdi bir matematik saçmalığı olarak, '1+0 'modern' yaşamlar pazarlanıyor. Geniş bahçeli Kadıköy apartmanları hızlıca, Fransız balkonlu, ankastreli, beton otoparklı yaşam hücrelerine dönüşüyor. Bir zamanların yeşil semti gözler önünde kartonpiyer sütunlu ve iri saksılı binalarla bezeniyor. Allah selamet versin.



Kadıköy'ün kurtuluşu sadece Beyoğlu'na değil, Maltepe'ye, Kartal'a, Ümraniye'ye, Kurtköy'e, Sancaktepe'ye, Beykoz'a, Pendiğe, Tuzla'ya, Alemdar'a ve diğerlerine de bağlı aynı zamanda. İstanbul'u topyekün 'nefes alınacak bir vahaya' dönüştürme çabasına girmeden bütün yükün Kadıköy'e yıkılması sürdürülebilir değil ve ortaya çıkacak garabet kimseyi mutlu etmeyecek. Hanımlar beyler, kurtuluş yok tek başına.

HER YERDE METRO, HER YERE METRO

Kadıköylü, Gezi'den apartma bir sloganın hayatına bu kadar etki edeceğini bilemezdi elbet. Eğlence paradigması değişen kitleler, Beyoğlu yerine soluğu Kadıköy'de hızlıca almanın dayanılmaz cazibesine karşı koymadı tabii ki. Kadıköy'ün zihinlerdeki 'özgür ve modern' algısı, İstanbul metropolünün yoz taşralarında sıkışıp kalmış kitleleri, kahvaltıperverleri, içelim güzelleşimcileri, ortam akışkanlarını, gezelim görelimcileri ve özellikle gençleri 'nefes alınacak bir vaha' olarak gördükleri Kadıköy'e çekiverdi. Akbilli kolay erişim Kadıköy'ün her köşesinin bir merkez gibi algılanmasını kuvvetlendirdi. Oysa Yeldeğirmeni, Osmanağa, Caferaga gibi mahalleleriyle Kadıköy hâlâ yoğunluklu bir konut alanı. Özellikle hafta sonu akan kalabalıklara göre düzenlenmiş bir semt değil. Aşırı kalabalıktan evine erişemeyen, çarşı pazara çıkamayan, evine gitmek için bar ve kafe sandalyelerinin oluşturduğu barikatı aşmaya çalışan, patlak egzoz modifikasyonun elli tonunu öğrenmek zorunda olan Kadıköylü sessiz bir isyanın eşiğinde son demlerde. Bu isyana kimi zaman seçkinci tonlar, şoven duygular eşlik etse de temel saik semt savunması ekseninde geliyor. Kadıköy'ün kurtuluşu sadece Beyoğlu'na değil, Maltepe'ye, Kartal'a, Ümraniye'ye, Kurtköy'e, Sancaktepe'ye, Beykoz'a, Pendiğe, Tuzla'ya, Alemdar'a ve diğerlerine de bağlı aynı zamanda. İstanbul'u topyekün 'nefes alınacak bir vahaya' dönüştürme çabasına girmeden bütün yükün Kadıköy'e yıkılması sürdürülebilir değil ve ortaya çıkacak garabet kimseyi mutlu etmeyecek. Hanımlar beyler, kurtuluş yok tek başına.



ALKOL, KAFEİN VE GLİKOZ KISKACI

Malumun ilamı olacak ama Kadıköylünün alkolle bir sorunu yok ancak Kadıköy giderek bayağılaşan bir alkol sorununa sahip. Uzun yıllar makul sayıda mahalle meyhanesine sahip Kadıköy'de bu sıralar meyhane adaları oluşuyor. Hepsi birbirinin taklidi, meyhane görünümlü ve olabildiğince iri bu mekanlar, sıradanın bile altındaki menüleri, gürültülü fasıl curcunaları, özensiz dekorasyonları, çevreye saygısız işletmecileri ile Kadıköy'e akan kalabalıklara yardım ve yataklık ediyorlar. Tarihi çarşının bu mekanlar tarafından tamamen yutulmasına ramak kalmış durumda. Balık Pazarı örneğini görmüş ehlikeyif Kadıköylüler buralardan gözlerini kapatarak geçiyor artık. Meyhaneler patladı, rakı çeşitlendi ama kültürü yok oldu.

Meyhane adalarıyla yarışacak şekilde kurtarılmış bar sokakları da ağırlıklı olarak gençleri soğuruyor. Bar yetmediği gibi çevresinde elde bira 'takılan' gençlerin, 'özgürlük' anlayışlarının sınırsızlığı Kadıköylüleri çileden çıkarıyor. Her hafta sonu çıkan kavgalar, kısa yoldan

'kafayı bulmak için' içilen alkolün kusmuk ve sidik olarak Kadıköy apartmanlarına bırakılması, dört erkekli hatchbag arabalardan yayılan alkolle karışmış testosteron kokuları, parkları çöp dağına çeviren bira şişelerini görünce



Kafe öncesi ya da sonrası şeker düşmesinden mütevellit olsa gerek, sıvı kakaocuların ve soslu lokmacıların önünde tanzim satışı aratmayacak kuyruklar peydah oluyor. Özellikle gençlerin serotonin salgılamak için glikoz şurubuna bağlı olması başlı başına bir araştırma konusu. 'Ya lokmacılar ya Kadıköy' açmazı meyhane, kafe ikilisine eklenince trio tamamlanmış oldu.

pek çok Kadıköylü, 'Kadıköy'e gelmeyin demiyoruz, hobi olarak yine gelin diyoruz' şeklinde özetlenebilecek bir hissiyata sahip oluyor. Nihayetinde hobicilik ciddi iştir. Emek ister, sevgi ister, saygı ister. Kadıköy'ü severek, özenerek gelin ve unutmayın alkol sadece ağızla içilmez.

Bu fasılda dalgacı kahve dükkanlarına değinmeden olmaz elbette. Bilmem kaçınıcı dalga kahveciler her apartmanın altında, her elektrikçinin, yorgancının, ayakkabıcının, bakkalın,

yufkacının, kasabın yerinde pıtrak gibi bir gecede bitiveriyor. Baristalar miting yapsa, rıhtım silme dolar. Pozitif enerji lobisinin desteklediği bu kafelerde, gündüz saatlerinde freelancer'lar ile Moda parkını, yoga parkına çevirenler arasında köşe kapmaca oynanıyor. Hafta sonu ise hepsi birer seyir terasına dönüşüveriyor, kızılı erkekli Kolombiya kahveleri içiliyor mütemadiyen.

Kafe öncesi ya da sonrası şeker düşmesinden mütevellit olsa gerek, sıvı kakaocuların ve soslu lokmacıların önünde tanzim satışı aratmayacak kuyruklar peydah oluyor. Özellikle gençlerin serotonin salgılamak için glikoz şurubuna bağlı olması başlı başına bir araştırma konusu. 'Ya lokmacılar ya Kadıköy' açmazı meyhane, kafe ikilisine eklenince trio tamamlanmış oldu. Dizi, film ve lifestyle

program yapımcılarının karavanlarıyla estirdiği teröre ise hiç girmeyelim.

YEREL SEÇİMLER MÜNASEBETİYLE

Artık monopol bir esnaf grubunun maşalığını yaptığı kahve, alkol ve gıda sektörünün, yerel yönetimle aşkıdır

//

Çok ağladık ve sorunu dışsallaştırdık bu satırlara dek, iğneyi semt sakinlerine batırarak perdeden çekilelim. Kadıköy'ü savunmak bizatihi yeldeğirmenleriyle savaşmayı göze almadıkça, nerede o eski günler nostaljisiyle içe büyüyen öfke patlamalarından ve saman alevinden öteye geçmez. Çare ne Alper Taş ne de Drogba.

hüküm süren Kadıköy sokaklarında. İstanbul'u ve Kadıköy'ü yönetmek için aday olan pek bir değerli hanımefendi ve beyefendi belediye başkan adaylarının ağzından bu konuya ilişkin somut bir çözüm duymak için kulak kabartan semt sakinleri sürekli sükutu hayale uğruyor. Bir kesim tarafından çantada keklik olarak görülen Kadıköy'ün bu hale gelmesinde bizatihi bu keklik avcılarını başrolü oynadı yıllardır. Diğer kesim ise aksırsınlar, tıksırsınlar, biz betonumuza bakarız anlayışıyla tarumar etti, ediyor.

Pek bir sayın adayların anlaması ve bilmesi gerek ki Kadıköy doldu taşıyor. Artık tek bir bara, kafe veya meyhane ruhsatına dahi tahammülü

yok. Gökleri delmek istemiyor kimse. Semt sakinlerinden açık davettir, cesaretiniz var mı işe buralardan başlamaya?

Çok ağladık ve sorunu dışsallaştırdık bu satırlara dek, iğneyi semt sakinlerine batırarak perdeden çekilelim. Kadıköy'ü savunmak bizatihi yeldeğirmenleriyle savaşmayı göze almadıkça, nerede o eski günler nostaljisiyle içe büyüyen öfke patlamalarından ve saman alevinden öteye geçmez. Çare ne Alper Taş ne de Drogba.



Daha adil bir kent mümkün mü?

Daha adil bir kent olgusu, öncelikle insanların kent yaşamı içerisinde insan hayatı için önem arz eden kaynaklara ne denli rahat eriştiği ile ilgilidir. Sırf çalıştığımız yere varmak için, insani şartlardan uzak, yorucu ve saatler süren yolculuklar, yaşadığımız kentin en adaletsiz özelliklerinden biridir çoğu zaman.

YUSUF YÜKSEKDAĞ

Saat 05.30. Her sabah olduğu gibi evinden işine doğru yola çıkıyor. Çalıştığı şirket servis sağlamıyor kendisine.



Kent ve yaşadığımız mekan çoğu zaman adaletsizliklerin gerçekleştiği bir mahal olmaktan da öte, o adaletsizlikleri kızıştıran ve hatta doğuran bir öznedir. Ancak kent daha adil bir mahal olabilir.

Her yarım saatte bir otobüs geçiyor evine en yakın duraktan. Ama daha bu ilk vasıta. Daha tüm itiş kakış arasında kapısından içeri adım atmanın kavgasını vereceği iki otobüs var. Bir şekilde bu sabah da işe varıyor. Yaklaşık iki saatini kahvaltısız, yollarda geçirdikten sonra.

Saat 22.30, gözlerini her gün maruz kaldığı bakışlardan kaçırarak yürüyor sokakta. İnsanların onu görünce yolunu değiştirmesine alışmış. Ama bu sefer arkasından kendisine atılan laflar, benzetmeler biraz fazla geliyor

ona. Ana caddede yürümek istemiyor bu gece. Ama ara sokaklar da zifiri karanlık. Ne yapacağını bilemiyor. Aynı caddede de yoluna devam etmek en iyisi bu gece de.

Kent ve yaşadığımız mekan çoğu zaman adaletsizliklerin gerçekleştiği bir mahal olmaktan da öte, o adaletsizlikleri kızıştıran ve hatta doğuran bir öznedir. Ancak kent daha adil bir mahal olabilir.

Adalet dediğimiz kavram salt hukuki bir temelde anlaşılmalı. Adalet ve adil devlet kavramları aynı zamanda sosyal ve siyasal kurumların ne derece adil olduğu ile ilgili. Bireyler ne tip haklara sahip olmalı? Sosyal devlet ne tip kazanımlar sunmalı? Önemli değer ve kaynaklar bireyler arasında nasıl dağıtılmalı? En basit haliyle, ücretsiz sağlık ve eğitim sistemleri, adil ve eşitlikçi bir toplumun temel yapı taşlarından biridir. Ama sadece bununla da kalmaz. Bireyler arasındaki ilişkiler ne derece eşit temelde gerçekleşir? Eşitlikten uzak ilişkiler ağı günlük yaşamımızın maalesef ki kaçınılmaz ve önemli bir parçasıdır nitekim.

Peki o zaman daha adil bir kent ne ifade eder?



Yeşil alanlara ulaşımı bırakın, bir yaz günü, altında soluklanabileceğimiz bir ağaç bulmak dahi önemli bir kaynaktır. Birer yurttaş ve seçmen olarak, yaşadığımız kent bize siyasal katılımın farklı tiplerine ne denli ulaşım sağlar? Bunu özellikle Türkiye özelinde kendimize pek sormayız.

Daha adil bir kent olgusu, öncelikle insanların kent yaşamı içerisinde insan hayatı için önem arz eden kaynaklara ne denli rahat eriştiği ile ilgilidir. Sırf çalıştığımız yere varmak için, insani şartlardan uzak, yorucu ve saatler süren yolculuklar, yaşadığımız kentin en adaletsiz özelliklerinden biridir çoğu zaman. Yeşil alanlara ulaşımı bırakın, bir yaz günü, altında soluklanabileceğimiz bir ağaç bulmak dahi önemli bir kaynaktır. Birer yurttaş ve seçmen olarak, yaşadığımız kent bize siyasal katılımın farklı

tiplerine ne denli ulaşım sağlar? Bunu özellikle Türkiye özelinde kendimize pek sormayız. Hatta, yaşadığımız kentin sokakları siyasal katılım ve gösterilere ne derece izin vermelidir diye soramayız bile. TV programlarında sokaklara çıkmak eleştirilir her gün. Sokağa çıkmak dahi çapulculuktur nitekim!

Ama 'adil kent' olgusu burada bazı yapısal ya da özellikle siyasal endişeleri de beraberinde getiriyor.

Mekan-adalet ilişkisine dair ya da bu ilişkinin şu ana dek siyasal ya da yerel yönetimler bazında nasıl anlaşıldığı ile ilgili bazı önemli eleştiriler mevcuttur. Özellikle 2000'li yıllardan itibaren popülerleşen adil kent yaklaşımı, eşitlik, çeşitlilik ve demokrasi bazlı bazı ilkelere yola çıkar. Ancak bu ilkeler çoğu zaman soyut ve içi doldurulamayan tartışmalardan öteye gidemez. Ama bu tip daha yapısal ya da kavramsal sorunlardan da öte çok daha temel bir endişeye dikkat çekmek istiyorum bu yazıda. Adil

kent olgusu peşinde öne sürülenler ve yapılanlar, çoğu zaman rantın ve her alanı metalaştırılmakta olan kentle-

rin içinde bulunduğu hali meşrulaştırmak için kullanılır.

//

Mimarinin, kentsel tasarımın ve soylulaştırma politikalarının bu ölçekte, sözde daha kapsayıcı, refah seviyesi yüksek, güvenli ve dolayısıyla 'adil' bir kent için oluşturulduğu ortaya atılsa da, temelde daha adil olan hiçbir şey yoktur. Adalet kavramı dahi metalaşır ve günlük siyasal yarışın bir öznesi olmaktan öteye gitmez çoğu zaman.

Her tip tasarıma dair 'azın her daim fazla olduğu' ile ilgili motoları hatırlatmak isterim. Görünüşte daha eşitlikçi bir söylemiş gibi olsa da, aslında kendi içerisinde tüketici bireyi farklı boyutlarda yeniden doğurur bu tip söylemler. İtalyan mimar Pier Vittorio Aureli'nin de değindiği gibi 'az fazladır' mottosu bir yandan her zaman daha fazlayı elde etmeyi amaçlayan kapitalist mantığı içselleştirirken, aynı zamanda bunu çok daha az ile elde etmeyi amaçlayan günümüz kapitalist kemer sıkma politikalarını akla

getirir. Bize her gün, daha aza tamah etmemiz gerektiği ve böylece daha çoğu elde edeceğimiz söylenir. Her zaman daha fazlasını isteriz nitekim. Azı yeterli görmeyiz. Az, çok için bir araç olur sadece. Hele yerel seçimler bir gerçekleşsin. Sonrasında bu söylemlerle çok kez karşılaşabiliriz.

Mimarinin, kentsel tasarımın ve soylulaştırma politikalarının bu ölçekte, sözde daha kapsayıcı, refah seviyesi yüksek, güvenli ve dolayısıyla 'adil' bir kent için oluşturulduğu ortaya atılsa da, temelde daha adil olan hiçbir şey yoktur. Adalet kavramı dahi metalaşır ve günlük siyasal yarışın bir öznesi olmaktan öteye gitmez çoğu zaman. Şehir planlamacılığı üzerine yıllardır çalışan Peter Marcuse da bu nedenle adil kent rüyasının, bir mekan planlamasının çok ötesine geçmesi gerektiğini söyler. Toplumsal adaletsizlikler, yolsuzluk, çarpık rant ilişkileri



Burada sadece daha adil bir kent tartışmaları kapsamında değil, aynı zamanda genel adalet algısı açısından göz ardı edilen bir bağlam var. Bu bağlam, yazının en başında kısmen de olsa değindiğim eşitlikçilikten uzak ilişkiler ağı ile ilgili. Kaynaklar ve imkanlar kent mahalline içkin olan endişelerden sadece birkaçıdır. Bu yüzden, adil kent tartışması, sadece kent yaşamının her alanının metalaştırılmasını bir sorun haline getirmek ile ilgili olmamalı.

ve güç ilişkilerinin gölgesindeki bir ‘adil kent’ kavgası!
Bu, ancak ve ancak yerel seçimler öncesi broşürlerde içi boş bir motto olarak bırakacaktır adil kent hayalini.

Ama bu ‘adil kent’ kavgasını bir ütopyaya çevirmemeli. Bu tip zorluklar en azından ilgili akademik çalışmalarda benimsenmeli, kapitalist ilişki ağları ve kimlik kavgaları ile bezenmiş kent sarmalı her daim daha adil bir toplum özlemi ile yeniden düşünölmeli ve tartışılmalıdır.

Peki nasıl?

Burada sadece daha adil bir kent tartışmaları kapsamında değil, aynı zamanda genel adalet algısı açısından göz ardı edilen bir bağlam var. Bu bağlam, yazının en başında kısmen de olsa değindiğim eşitlikçilikten uzak ilişkiler ağı ile ilgili. Kaynaklar ve imkanlar kent mahalline içkin olan endişelerden sadece birkaçıdır. Bu yüzden, adil kent tartışması, sadece kent yaşamının her alanının metalaştırılmasını bir sorun haline getirmek ile ilgili olmamalı.

2005 ve 2009 yılları arasında, Sulukule’de yaşayan Roman halkı, soylulaştırma projeleri kapsamında evlerinden çıkartılmış, tapu ile özel mülkiyet hakkını ispat edebilen Romanlara ise TOKİ tarafından “yeni ve modern yerleşim birimlerinde” inşa edilen evler makul kira ücretleri ile temin edilmişti. 2009 yılında bir saha çalışması

nedeniyle, Sulukule’de ve Sulukule çevresine itilmiş Romanlar ile iletişim halinde bulunmuş, soylulaştırma projesinin hayatlarındaki etkilerini konuşma fırsatı olmuştur.



Roman halkının sorunları salt iş imkanlarına ya da kaynaklara erişim ile ilgili değil, aynı zamanda sosyalizasyon süreçleri ile ilgiliydi. Sulukule ve çevresi, Roman halkının bireysel ve toplumsal varoluşlarının önemli bir öznesiydi. Onlar için bir toplumsal dayanışma ağı, kendi değerlerini öğrendikleri, tartıştıkları ve yaşattıkları bir mekan idi Sulukule.

Romanların birçoğu, İstanbul’un eğlence merkezlerinde çalan müzisyenler oldukları için, bu tip eğlence mekanlarına yakınlıkları geçim kaynakları için önemli bir husustu. Ne var ki, “yeni ve modern yerleşim birimlerinde” tahsis edilen kiralık evler genellikle İstanbul’un merkezine uzak yerleşim alanlarındaydı. Bana en çok söylenen, bunun hem istihdam açısından hem de işe erişim açısından büyük sorunlar yarattığıydı. Ancak yukarıda da değinildiği gibi Roman halkının sorunları salt iş imkanlarına ya da kaynaklara erişim ile ilgili değil, aynı zamanda sosyalizasyon süreçleri ile ilgiliydi. Sulukule ve çevresi, Roman halkının bireysel ve toplumsal varoluşlarının önemli bir öznesiydi. Onlar için bir toplumsal dayanışma ağı, kendi değerlerini öğrendikleri, tartıştıkları ve yaşattıkları bir mekan idi Sulukule. Sonrasında ise, hem toplumun dışladığı hem de o dışlanmışlık içinde beraber dahi yaşayamayan bireyler olmaya itilmişlerdi.

Kent ve özellikle kozmopolit kent yaşamı, kaynak ve imkanlara erişimin ötesinde birçok farklı endişeye de ışık tutuyor. Bireylerin gündelik kent hayatında birbirlerine ne derece saygılı ve hoşgörülü davranabildiği, insanların kendilerini kent alanında diğer insanlara karşı ne derece eşit hissettiği, kentin ne derece farklı kimliklere, kültürel ritüellere açık olduğu ve o kentin



Yaşadığımız, o anda üzerinde bulunduğumuz ya da üzerinden geçtiğimiz kent mahallinin ne olduğuna bakmaksızın, en basit haliyle 'inenlere öncelik vermekten' geçiyor bu ruhu yaratmak. Farklı kültürlere ve ritüellere sözde izin verip, onları kentin belli bölgelerine hapsedip aslında onların 'farklı' olduğunu bangır bangır bağırmaktan değil, daha etkileşimci bir kent mahalli yaratmaktan geçiyor bu eşitlikçi ruh.

bireyler için ne gibi ortak anlamlar taşıması gerektiği gibi sorunlar bu endişelerden sadece birkaçıdır. Bunlar sadece bazı kaynak ve hakların dağıtımı ile çözülecek şeyler olamaz. Kent, kentte yaşamak, kentin tasarımı ve bence en önemlisi kentte yaşayan bir birey olmak, bir sosyal eşitlikçi ruh ve ideal çerçevesinde şekillenmelidir.

Bu da öncelikle bir birey olarak bazı görevler doğuruyor bizler için. İnsani ilişkilerin, bir güler yüzün bile metalaştırıldığı günümüzde, birçok imkan ve kaynağa erişim savaşının verildiği İstanbul gibi kozmopolit kentlerde, daha adil bir kenti yaratmak öncelikle sosyal-eşitlikçi bir ruhu ortak kılmaktan geçiyor. Yaşadığımız, o anda üzerinde bulunduğumuz ya da üzerinden geçtiğimiz kent mahallinin ne olduğuna bakmaksızın, en basit haliyle 'inenlere öncelik vermekten' geçiyor bu ruhu yaratmak. Farklı kültürlere ve ritüellere sözde izin verip, onları kentin belli bölgelerine hapsedip aslında onların 'farklı' olduğunu bangır bangır bağırmaktan değil, daha etkileşimci bir kent mahalli yaratmaktan geçiyor bu eşitlikçi ruh.



Doğadan ontolojik kopuş: İnsanın yeni hapisanesi anti ekolojik kentler

Ontolojik kopuş insanın doğa ile maddesel olarak ayrışması manasına gelmektedir. Doğayı korkulan, sakınılması gereken, güvensiz unsur olarak algılayan insanın ikincil doğayı inşa etmesi ile birlikte ontolojik kopuş süreci başlamaktadır.

MEHMET ALİ ÇELİK

Doğa; insanı ve diğer tüm canlıları içerisine alan bir bütünlüktür. Bu bütünlük içerisinde, milyonlarca hayvan, bitki, bakteri ve mantar vs. barındırır. Artan biyolojik çeşitlilik doğanın daha da güçlenmesinin nedenidir.



Elbette ki, doğada her canlının bir habitatu vardır. Bu bağlamda insanın da habitatu kenttir. Ontolojik kopuşun sebebi kentler değil insanın hapisanesine dönüşen anti-ekolojik kentlerdir. Dolayısıyla insanın doğadan ontolojik kopuşunu anti-ekolojik kentleşme ile başlatmak mümkündür.

İnsan; özünde doğanın parçasıdır. Günümüzde insanın doğa ile olan ilişkilerinde kopuş söz konusudur. Bu kopuş ontolojik, epistemolojik ve son aşamada etik bağlamda gerçekleşmiştir.

Ontolojik kopuş: İnsanın doğa ile maddesel olarak ayrışması manasına gelmektedir. Doğayı korkulan, sakınılması gereken, güvensiz unsur olarak algılayan insanın ikincil doğayı inşa etmesi ile birlikte ontolojik kopuş süreci başlamaktadır.

Elbette ki, doğada her canlının bir habitatu vardır. Bu bağlamda insanın da habitatu kenttir. Ontolojik kopuşun sebebi kentler değil insanın hapisanesine dönüşen anti-ekolojik kentlerdir. Dolayısıyla insanın doğadan ontolojik kopuşunu anti-ekolojik kentleşme ile başlatmak mümkündür.

Epistemolojik kopuş: Doğa ile kurulan mesafe onu anlamayı güçleştirmiştir. Doğanın özünü ve yapısına dair azalan bilgi, doğa-insan ilişkilerini etik bağlamda zayıflatmıştır.

Etik kopuş: İnsanın belli güçler tarafından doğaya uygulanan talan ve sömürünün sonuçlarını öngörememesidir. Bu durum insanın ekolojik yapıyı anlayamamasından kaynaklanmaktadır. Doğanın metabolizmasının aşırı şekilde aşılması sonucunda biyolojik çeşitlilik hızlı bir şekilde yok olma eğilimi içerisine girmiştir.



Kaz Dağlarından bir görüntü

Sonuç olarak, insanın tarihi hayvanlıktan öteye geçmek için verilen çabanın tarihidir. İlk insanın yaşam tarzı tıpkı bir hayvanın yaşamı gibidir: Beslenmek, çoğalmak/üremek ve son olarak ölüm. Hayvani olanın “ayıp”, “yabani”, “kaba” olarak sunulmasıyla birlikte insan doğa ile arasına bir set çekmiştir. Doğa ile ontolojik bağlarını gevşeten insan, epistemolojik manada insan dışı doğayı anlamakta zorlanmaktadır. Ontolojik bağları gevşek, epistemolojik bilişin kısıtlı olduğu bir ortam, insan-doğa ilişkilerinde yabancılaştırmanın başlamasının önünü açmıştır. Bu durum beraberinde etik bağlamda kopuşu ortaya çıkarmıştır.

Doğa ile ontolojik bağlarını gevşetmeyen organik toplumlar doğayı, birlik ve denge için kritik öneme sahip olan çeşitli parçaların bir birleşimi olarak algılamışlardır. Organik toplum yapısında, ekoloji yalnızca içinde yaşanılan ortam olarak görülmediği gibi, sosyal yapının katılımcı bir unsuru şeklinde nitelendirilmiştir.

Doğa ile ontolojik bağların gevşediği noktada, ekoloji hakkında bilgi eksikliği ve ön yargı ortaya çıkmıştır.

Bu noktada organik toplumlarda, insanlığın bir parçası olarak görülen doğa, “cezalandırıcı bir doğa” niteliğine büründürülmüştür.



Doğanın bir parçası olan insan, bunu unuttuğu gibi kendi türünü sömürüp toplumsal sınıflara ayırarak toplumsal bir alt üst oluşa yol açmıştır. Bunun sonucunda insan ve doğa entropiye doğru sürüklenmektedir.

Max Stirner’a göre, sınırlamanın, evcilleştirmenin/ehlileştirmenin ve tabi kılmanın olduğu yerde iktidar, hiyerarşi ve tahakküm vardır. Bu bağlamda insan ve doğa yüz yıllardır evcilleştirilmeye, sınırlamaya ve tabi kılmaya maruz bırakılmaktadır.

Sürekli ve daha fazla üretime dayalı üretim ile ihtiyaç olamayan “ihtiyaçlara” dayalı tüketim ilişkileri arasındaki insanlık, son 100 yıldır neo-liberalizmin ve kapitalizmin “alternatifsiz sistem” olduğunu

düşünmektedir. Neo-liberalizm ve kapitalizm beraberinde doğa kapasitesinin çok üzerinde bir sömürü ortamı yaratmıştır. Bir başka ifade ile artık günümüzde doğanın metabolizmasının çok üzerinde bir üretim ve tüketim ilişkisi mevcuttur. Mevcut neo-liberalist ve kapitalist sistem varoluşunu, seri üretim ve sürekli tüketim ilişkisi üzerinden sürdürmektedir. Bu bağlamda, insan-doğa ilişkilerinin bozulmasının altında yatan temel problemlerden birisi, doğanın ontolojisine aykırı bir yapıda olan mevcut sistemdir.

İklim değişikliği ve ekolojik krizden çıkış için, mevcut kapitalist sistemin ortadan kaldırılması gerektiğini öne süren çok sayıda siyasal ve ekolojik akım mevcuttur.

Doğanın bir parçası olan insan, bunu unuttuğu gibi kendi türünü sömürüp toplumsal sınıflara ayırarak toplumsal bir alt üst oluşa yol açmıştır. Bunun sonucunda insan ve doğa entropiye doğru sürüklenmektedir.

Çıplak kentin mahkumları

Bir an için kentteki bütün yapıların dış cephelerin soyulduğunu ya da buharlaştığını hayal edin, geriye ne kalır? Göreceğiniz, betonarme çerçevelerle sınırlanmış ve üst üste yığılmış kutular olacaktır. Hepsi birbirlerinin aynı. Çalıştığınız plazadaki ofisiniz, lüks bir rezidansın bilmem kaçınıcı katındaki daireniz, kentsel dönüşümle yenilenmiş apartmanınız ya da TOKİ'nin o pek beğenilmeyen konutları aslında sadece beton kutular yığınınından ibaret.

HAKKI YIRTICI



Mimarlar, mesleklerini söylediklerinde hemen arkasından nahif bir soru gelir, “İç mi, dış mı?” İnsanı çaresiz bırakan bir sorudur. Bir yapının içiyle, dışıyla, biçimiyle, taşıyıcısıyla, mekan organizasyonu (dikkat plan demiyorum), mekan kalitesi ve yaşam ortamı ile bir bütün olduğunu ayaküstü nasıl anlattırırın ki? En doğrusu, soruyu “dış” diyerek geçiştirmek. Soru, bilgisizlikten kaynaklanıyor gibi görünse de, soranlar aslında o kadar da haksız değiller. Çünkü soru(n) ülkemizde, inşaat sektöründe gayet pragmatik şekilde karşılık buluyor.

Kentin her yerinden fıskıran cicili bicili gökdelenlere bakalım. Tabii ki hepsinin arkasında bir tasarım edimi var. Fakat mimari bir değer yaratmaktan önce tasarımlarının asıl motivasyonu kendilerini diğer gökdelenler arasından daha görünür kılmak, farklılaşmak. Bu, tek tasarım girdisi olabilir mi? Zaten bu yüzden ortaya abuk sabuk biçimler çıkıyor, kent bunlarla tikiş tikiş doluyor.

Ayrıca bu ölçekte büyük inşaat faaliyetlerinde, asıl inşaat firması yapım sürecini parçalara ayırır, alt taşeronlara verir. Esnek birikim modelinin inşaat sektöründeki karşılığıdır, bu. Hafriyatı bir hafriyat firması, milli malzeme betonarme strüktürü bir inşaat ve beton firması, elektrik, havalandırma, su tesisatını farklı farklı firmalar yapar. Aynı şekilde cephe de bir cephe firmasına verilir. Firmanın kataloğundaki cephe çeşitlerinin malzemesinin boyutları, teknik özellikleri, uygulama detayları dış görünüşü belirler. Çoğu büyük inşaat şirketinin kendi içinde, daha ucuza geldiği için bir mimarlık departmanı bulunur. Departman, yukarıda sıraladıklarımın organizasyonundan, kontrolünden ve uygulamasından sorumludur ve yaptıkları işin bunun ötesine geçmesi çok nadirdir.

Büyük hacimli işleri bırakalım, tek bina ölçeğindeki kentsel dönüşüm projelerinin nasıl üretildiğine bakalım. Yapının taban alanı imar değişiklikleri ile küçülürken, kat sayısı 7’den 12’ye çıkarılır. Aradaki beş kat fark mü-

teahhidindir. Mal sahipleri ise evlerinin metrekareleri küçülmüş de olsa 50-60 yıllık eski konutlarını böylelikle yenilemiş olurlar. Emlak piyasasında kullanımdan çok oda sayısına bakıldığından, küçülmüş evler yine 3+1 şeklinde planlanır (bu sefer mekan organizasyonu demiyorum). Ortaya zar zor sığılan salonlar ve daracık odalar çıkar. Metrekare ve oda sayısı baskısı planları tek tipleştirir. Bu noktada müteahhit cephe ile oynayarak rakiplerinden farklılaşmak, yapısının piyasa değerini yükseltmek zorunda kalır.

Ya da Tarlabası örneğinde olduğu gibi sözde bölgenin tarihi dokusunu koruyan yenilemeleri düşünün. Dar ve derin parsellerin olduğu gibi korunmasının rant getirisi olmayacağından, güya mevcut cepheler korunur, orasıyla burasıyla biraz oynanır, arkası tümünden yıkılır ve bu boşluğa tek bir metrekaresi israf edilmeden modern konutlar, oteller, AVM'ler yerleştirilir.



Tarlabası

Evet, kentlerimizi her metrekaresini sonuna kadar kullanarak üretiyoruz. Mimarın bu anlayış içinde belirleyici bir aktör olma şansı yok. Üst üste binmiş, sıkışık kentlerde yaşıyoruz. Kentin caddelerinde, sokaklarında, meydanlarında dolanırken, aslında bir imajlar yarışı içindeyiz. Gözü yoran, zihni felce uğratan bir görüntü kirliliği çevremizi sarmış durumda. Her şey bir dekordan ibaret. Tıpkı kovboy filmlerinde, kasabanın ana caddesindeki yapıların sadece cephelerinin inşa edilerek, arkalarının boş bırakılması gibi. Tabii kovboy filmlerinden farklı olarak kentlerdeki dekorun arkası boş değil. Yaşamlarımız bu dekorların arkasında geçiyor.

Bir an için kentteki bütün yapıların dış cephelerin soyulduğunu ya da buharlaştığını hayal edin, geriye ne kalır?

Göreceğiniz, betonarme çerçevelerle sınırlanmış ve üst üste yığılmış kutular olacaktır. Hepsi birbirlerinin aynı. Çalıştığınız plazadaki ofisiniz, lüks bir rezidansın bilmem kaçınıcı katındaki daireniz, kentsel dönüşümle yenilenmiş apartmanınız ya da TOKİ'nin o pek beğenil-



meyen konutları aslında sadece beton kutular yığından ibaret. Aralarında hiç fark yok. Şık ofis mobilyaları, parlak döşeme kaplama malzemeleri, tavanın kenarından dönen kartonpiyer, gösterişli misafir odası takımı, tavadan sarkan koca avize ve diğer tüm ıvır zıvır eşyalar yığını bu gerçeği değiştiremezler.

Hadi bakış açımızı değiştirelim, beton kutulara bir de yukarıdan bakalım. Görüntü daha da iç karartıcı. Salonlar, sıra sıra ruhsuzca dizilmiş odalar, dar koridorlar ile kobay farelerinin deney labirentlerine benzer yerlerde yaşıyor, bir ileri bir geri gidip duruyoruz.

İşte hayatlarımızın gerçek yüzü; kendi yarattığımız beton ve çelik karışımı yapay ortamların mahkumlarıyız.

ZİHNİN SINIRLARI

Ludwig Wittgenstein ünlü “dilimin sınırları dünyanın sınırlarıdır” sözüne referansla ben de “mekanın sınırları, zihnimin sınırlarıdır” önermesinde bulunacağım..

Wittgenstein, bizi diğer hayvanlardan ayıran dil üzerine düşünürken, zihindeki bölük pörçük, bulutsu imgelerin dilin sembollerine dönüşmediği sürece düşünmüş sayılmayacağımızı, daha doğrusu düşüncemizin sınırlarını kelime dağarcığımızın belirlediğini söylemek istiyordu. Basit bir istatistik, Türkiye’de bir lise öğrencisi gündelik hayatta en fazla 400 kelime kullanırken, Fransa’da bu sayı bin 600 kelime. Yani oradaki bir gencin dünyaya bakışı, onu anlamlandırması bizdekinden dört kat fazla.

Ben de benzer şekilde “mekanın sınırları zihnimin sınırlarıdır” derken, beton kutulara hapsolmuş ve aslında hayat boyu sadece tek bir iş yapmaya yönlendirilmiş zihinlerimizin ne kadar köreldiğini söylemeye çalışıyorum.

Oysa zihnimiz 200 bin yıl önce doğa içinde, sonsuz bir

boşlukta, gece yıldızların parlak ışıkları altında evrimleşti ve Homo-Sapiens olarak diğer türlerden ayrıştı. Bu, 200

bin yıl önceki atalarımızla aramızda biyolojik ve zihinsel olarak hiç fark olmadığı anlamına geliyor. Avlanmak için keskin bir hacim ve derinlik, yine aynı şekilde toprağa gömdükleri yiyecekleri tekrar bulmak için güçlü bir mekan ve yön yetisine sahiplerdi. Fakat kültürel evrim, biyolojik evrimden daha hızlı gelişti. Bugün kendi yarattığımız dünyaya adapte olmakla uğraşıyoruz.

Eğer kente sadece rant odaklı bakılır, her metrekaresi hesapsızca doldurulur, yapılar üst üste yığılırsa hacim, derinlik, mekan, yön duygumuzu kaybederiz. Bunu mimari proje derslerinde, kendi öğrencilerimden

çok iyi biliyorum. Bir tasarım konusu verdiğimde sordukları ilk soru “Kaç katlı olacak?” Kimsede hacim ve derinlik kavrayışı yok. Onlar için hacim, en fazla üniversite sınavına hazırlanırken geometri dersinde çözdükleri bir soru. Kutunun dışından daha fazlası düşünemiyor. Düşünceler, beton kutulara çarpıp dağılıyor. Bu, aslında hepimiz için geçerli.

TOTALİTER MEKANLAR

Tepemizde, dört bir yanımızda beton yüzeyler olmasına o kadar alıştık ki, bu durumun yaşamlarımız üstünde kurduğu totaliter yönünü göremiyoruz. Hepimiz benzer yerlerde yaşıyoruz, benzer yerlerde çalışıyoruz, benzer yerlerden alışveriş yapıyoruz ve zihinlerimiz yine benzer



Bir tasarım konusu verdiğimde sordukları ilk soru “Kaç katlı olacak?” Kimsede hacim ve derinlik kavrayışı yok. Onlar için hacim, en fazla üniversite sınavına hazırlanırken geometri dersinde çözdükleri bir soru. Kutunun dışından daha fazlası düşünemiyor. Düşünceler, beton kutulara çarpıp dağılıyor. Bu, aslında hepimiz için geçerli.



Hayal kelimesinin sözlük karşılığı “aslı olmadığı halde zihinde kurulan şey, düş.” Beton bir kutuya hapsolmuş bir zihin neyi, ne kadar hayal edebilir? Yine sözlükte tahayyül etmek kelimesinin karşılığı ise “daha önce duyu organları ile idrak edilmiş bir şeyi, o şey karşımızda mevcut olmadığı bir an veya mekânda zihinde şekillendirme.” Duyu organlarımız sadece beton kutuları idrak ederken neyi tahayyül edecek ve daha önemlisi tahayyül ettiklerimizi fark yaratacak şekilde yeniden nasıl şekillendirebileceğiz?

biçimde şekilleniyor. Yaşadığımız yerler geometrik olarak değilse de zihinsel olarak iki boyutlu.

Lütfen bu sözlerimle doğaya geri dönelim güzellemesi yaptığımı sanmayın. Ama yarattığımız kent kültüründe, yaşam alanlarında doluluklara boşluklara, hacimlere, derinliklere, yön duygusuna, mekanı bilişsel olarak kavrayacak kurgulara ihtiyacımız var.

Kendimden bir örnek: İstanbul’da, Asya Yakası’nda, minibüs yolunda, hangi durakta ineceğimi bir türlü bilemiyor, her defasında şoföre soruyorum. Her yer aynı. Dar, uzun yolun mekansal sürekliliğinde yön duygumu kaybediyorum.. Ya da yazarı olduğum gazeteyi ziyarete gittiğimde, her defasında yönümü bulmakta zorlanıyorum. Bir yandan yüksek gökdelenler beni ezecekmiş gibi hissediyorum, oradan buradan gelen ve akış yönünü tam anlayamadığım trafik kafamı karıştırıyor, kayboluyorum. Bütün bu karmaşa düşüncelerimi kastre ediyor, farkındayım.

Hayal kelimesinin sözlük karşılığı “aslı olmadığı halde zihinde kurulan şey, düş.” Beton bir kutuya hapsolmuş bir zihin neyi, ne kadar hayal edebilir? Yine sözlükte tahayyül etmek kelimesinin karşılığı ise “daha önce duyu

organları ile idrak edilmiş bir şeyi, o şey karşımızda mevcut olmadığı bir an veya mekânda zihinde şekillendirme.” Duyu organlarımız sadece beton kutuları idrak ederken neyi tahayyül edecek ve daha önemlisi tahayyül ettiklerimizi fark yaratacak şekilde yeniden nasıl şekillendirebileceğiz?

Aslında mimarlık kenti ve yaşam alanlarımızı şekillendirirken bunun çözümlerini üretebilir. Ama kendi yaşadığım eve ve pencereden kente baktığımda, yazının en başında tarif ettiğim mimarlığın karşılığını göremiyorum. Tek görebildiğim bakış alanımı sınırlayan yüksek duvarlar ve eğer gece ise kutuların içinde hareket eden insanların gölgeleri.

Not: Hacim, derinlik, mekan kurgusu derken neyi kastettiğimin daha iyi anlaşılması için ev sahibinin izni ile gezme şansı bulduğum (fotoğraf çekmemi istemedi) bir konutun maketini buraya koyuyorum. Yapı, MVRDV mimarlık grubunun tasarımı. Amsterdam eski liman bölgesinde, Borneo Sporenburg Yarımada'sında bulunuyor.



Kentsel dönüşüm ve köftelik kıyma...

Türklerin 21. yüzyıla en önemli katkısı, mirası Ali Ağaoğlu denilen adam. Ne tuhaf. Üç dört asır sonra birileri toprağı kazarken üzerinde Ağaoğlu yazan tabelalar çıkacak bir yerlerden. Ne olduğunu anlamaya çalışacaklar belki de. Ataşehir civarında yerleşmiş yeni yetme bir feodal bey filan mıydı ki?

MURAT SEVİNÇ

Kent ve şehir arasındaki fark. Biri Türkçe. Fark var gibi geliyorsa, yaşadığınız yere karşı hissettiklerinizle ilgilidir.



Kentsel dönüşüm, kapitalizmin bir tip büyüme modelinin hizmetinde. Yalnızca bina sağlamlaştırma değil, yıkıp daha yükseğini, en yükseğini, daha da dikeyini, üçgenini, yelken şeklinde olanını, açılmayan camların en bol camlısını yapmak. Yüksek, en yüksek, daha yüksek bir yerlerde oturmak için.

İnsan çok sevdiği bir yere kent diyemezmiş, derse ayıp eder, oranın kalbini kırarmış gibi geliyor. Çok mesafeli bir sözcük. Diğerinin sesi samimi geliyor insana. Kent bilimsel eserlerde kullanılmış da şehir daha edebi gibi. Ankara örneğin, İstanbul'da yaşayan biri için kenttir. Hatta kent bile değil diye düşünürler ya, neyse.

Kentsel dönüşüm uygun bir sıfat bana kalırsa. 'Şehirselleşme' olmazdı. Şehir direnirdi dönüştürmek isteyene. Kent diremiyor. Belki de şehir şehir olduğunu unuttu da kente mi dönüştü? Kim bilir. Kentsel dönüşüm, içinde yaşayandan bağımsız mı?

Yani ev bark, sokak, çeşme, çatı, ağaç, kiremit, berber levhası dönüşürken; ev barkta yaşayan, sokaktan geçen, çeşmeden su içen, çatının altında barınan, ağaç gölgesinden nasiplenen, kelleyi berbere emanet eden aynı mı kalır? Mümkün mü böyle bir şey? Değil tabii, olur mu? Mekân değişir kaçınılmaz olarak dünyanın her yerinde. Beton, çelik ve camın olmadığı üç kişilik bir dünya ile beton çelik ve camın olduğu üç milyonluk dünya aynı olmayacak, olamaz. Mecburi değişikliğe karşı çıkmanın pek anlamı, değeri yok.

Kentsel dönüşüm, kapitalizmin bir tip büyüme modelinin hizmetinde. Yalnızca bina sağlamlaştırma değil, yıkıp daha yükseğini, en yükseğini, daha da dikeyini, üçgenini, yelken şeklinde olanını, açılmayan camların en bol camlısını yapmak. Yüksek, en yüksek, daha yüksek bir yer-

lerde oturmak için. Oysa binalar yükseldikçe, yol ile bağı zayıflamaz mı? Türklerin 21. yüzyıla en önemli katkısı, mirası Ali Ağaoğlu denilen adam. Ne tuhaf. Üç dört asır



Bizim evin yanı gecekonduydu. Gecekondu övgüsü yapanlardan hazzetmiyorum ama. Kendisi ikinci kat ıslak zemin kalebodurda oturup romantik gecekondu övgüsü yapanlardan. Şu 'ıslak zemin kalebodur' bir aşamadır aslında. 'Hilton lavabo' ile 'özel güvenli site' arasındaki bir uğrak. Sırayla izledi bunlar birbirlerini. Her neyse...

sonra birileri toprağı kazarken üzerinde Ağaoğlu yazan tabelalar çıkacak bir yerlerden. Ne olduğunu anlamaya çalışacaklar belki de. Ataşehir civarında yerleşmiş yeni yetme bir feodal bey filan mıydı ki?

Şimdilerde doğup büyüdüğüm muhitte de aynı hummalı yapı faaliyeti var. Şantiye. Beton mikseri. İşçiler. Toz toprak. İş kamyonları. Bizim mahalleler de kentsel dönüşüyor. İnsaniyla birlikte. Gaziosmanpaşa ilçesi merkezi, Taşlıtarla'nın adını ilk kez Vedat Türkali'nin romanında okuyunca şaşırmıştım. Rami Kışlası, Yenimahalle, Havuzbaşı, Eyüp semt ve mahalleleri.

Eyüp'ün yeri ayrı, çok güzeldi ve bana kalırsa tüm hoyratlığa karşın hala güzel. İki katlı evler. Hadi bilemedin üç katlı. Ahşap ev de çoktu. Bahçeleri olan ahşap evler. Dut ağaçları. Bizim evin yanı gecekonduydu. Gecekondu övgüsü yapanlardan hazzetmiyorum ama. Kendisi ikinci kat ıslak zemin kalebodurda oturup romantik gecekondu övgüsü yapanlardan. Şu 'ıslak zemin kalebodur' bir aşamadır aslında. 'Hilton lavabo' ile 'özel güvenli site' arasındaki bir uğrak. Sırayla izledi bunlar birbirlerini. Her neyse...

Yanımız gecekonduydu. Arkamızda da vardı. 1960'larda kalabalıklaşmaya başlayan bir muhitti anlaşılın. Doğu'dan bizimkiler geldi. Sonra diğerleri. Boşnaklar zaten oradaydı ve onlar da gelmeyi sürdürdü. İşin matrak tara-

fi, ilk gelen Doğulular'ın bir kısmının, sonra gelenlerden hazzetmeyişiydi. Derler ya, 'Anan soğan baban sarımsak, sen nereden çıktın gülbe şekeri.' İnsanın insana yaptığı işte...



O berbat kaldırıma rahmetli babam ile 'fabrikatör' Bekir Amca ağaç diktiler. Daha doğrusu belediye o kaldırıma ağaç serpiştirdi ve bizimkiler büyüttü. Kentsel dönüşmemiş insanların, her sabah o kaldırımdaki ağaçları kovalarla su taşıyıp beslediklerini hatırlıyorum. Tabii daha o yıllarda Hollanda lalesi filan bilmiyoruz, henüz ihale konusu olmamış çiçek böcek.

aslında ama arada güzel bir iki bina çıkardı karşınıza. Berbat bir kaldırım vardı orta yerde. O berbat kaldırıma rahmetli babam ile 'fabrikatör' Bekir Amca ağaç diktiler. Daha doğrusu belediye o kaldırıma ağaç serpiştirdi ve bizimkiler büyüttü. Kentsel dönüşmemiş insanların, her sabah o kaldırımdaki ağaçları kovalarla su taşıyıp beslediklerini hatırlıyorum. Tabii daha o yıllarda Hollanda lalesi filan bilmiyoruz, henüz ihale konusu olmamış çiçek böcek. Her sıcak günde, mahallesine dikilmiş ağacın kıymetini bilerek suladılar ağaçları. Bugün orada bir yeşilin gölgesi varsa eğer onlara borçlu bütün yürüyenler. Bilmiyorlar ama kentsel dönüşmüş insanlar. Nereden bilecekler. Bu hikâyeleri anlatacak insanlar ya yok artık ya da onlar da kentsel dönüştü...

Hatırlıyorum, yıllarca bizim evin terasından o gecekondunun bahçesine hiçbir şey düşmesin diye uyarıldık. Tek bir şey. Düşmedi de. Komşuluk hatırı ve saygıdan. Yanlışlıkla bir şey düşürürsen bile kendilerini kötü hissedebilirlerdi çünkü. Yıllar sonra o gecekodu müteahhite verildi, altı katlı bina yapıldı ve komşu, bizim terasa çöp atmaya başladı! İlk kentsel dönüşüm deneyimi buydu benim için. Tepemize kentsel çöp atılmaya başlandı, kentsel mü-nasebetsizler tarafından...

Taşlıtarla ile Havuzbaşı arasında yaklaşık yedi yüz bilemedin sekiz yüz metre. Çirkin semtler



Mutlu mu kentsel dönüşen bu insanlar şimdi? Belki de, bilemiyorum. Başka bir şey görmeyince karşılaştıracak ya da anımsadıkları her ne varsa zaten üç beş yıllık bir geçmişe hapsolduysa, olabilirler. Ama şu bile can yakıcı değil mi? Mahallelerini veren insanların bir kısmı 'orada oturmamak kaydıyla' para pul sahibi oluyorlar. Anlayacağınız o meblağı ödeyenler, kapı önünde ayakkabı çıkaranları görmek, onlarla karşılaşmak istemiyor.

Hemen yukarıda Taşlıtarla dükkânları, esnafı. Tek ya da iki katlı binalarda. Güzel beyaz bir Kızılay binası vardı. Hemen yanında fırın. Yıldıztabya yönüne giden yol uzun ince ve Arnavut kaldırımı. Yol boyu ağaçlar. O yönde hemen sol tarafta Sarıgöl mahallesi. O zamanlar suç mahalli filan değildi, Romanlar yaşıyordu. Tabii biz onlara çingene diyorduk. Sonradan öğrendim başka bir adlarının olduğunu. İkinci vakti evlerinin önünde darbuka çalıp göbek atan kadın çoluk çocuk. Sabah olunca kâğıtları da onlar topluyordu. Şimdi yürüyorum, hiç biri yok. Çekirge sürüsü gelip yıkmış gibi her şeyi. Parke taş yolun sol tarafında bir fotoğrafçı vardı örneğin. Dayımla birlikte, o güzel arabanın tamponuna yapışıp poz verdiğim. Hiç biri yok. İnsana, anılarını iyi kötü taze tutma şansı tanımayan bir hoyratlık bu. Kimin aklına gelirdi, Alibeyköy deresine, Pazariçi'nden giden yollara yüksek binalar, özel güvenli siteler yapılacağı.

Mutlu mu kentsel dönüşen bu insanlar şimdi? Belki de, bilemiyorum. Başka bir şey görmeyince karşılaştıracak ya da anımsadıkları her ne varsa zaten üç beş yıllık bir geçmişe hapsolduysa, olabilirler. Ama şu bile can yakıcı değil mi? Mahallelerini veren insanların bir kısmı 'orada oturmamak kaydıyla' para pul sahibi oluyorlar. Anlayacağınız o meblağı ödeyenler, kapı önünde ayakkabı çıkaranları görmek, onlarla karşılaşmak istemiyor. Ne aşığı-

layıcı bir şey. Ama diyorsunuz ki, 'zenginlik.' O da doğru. Adam zaten küçük görülüyordu, hiç olmazsa cebinde parasıyla küçük görülsün!



Merkezinde bir cami var Taşlıtarla'nın. Çok severim. Küçük sayılır. Taşları çok estetikdir. Ne yazık ki onun da kubbesini sıva yapmışlar, kentleri dönüşemeyesiciler. Altı kaval üstü şeshane şimdi güzelim caminin. 1970'lerin sonu, AYTEKİN KOTİL BELEDİYE BAŞKANI O SIRADA. TEMEL ATMAYA GELDİ.

Çirkin semtimizde, yüzüne bakılacak üç beş güzel bina vardı hiç olmazsa ve bir de yokuş. Taşlıtarla'dan Eyüp'e inen o yokuşun sol yanında devasa bir şeyler yapıyorlar şimdi. Ortalık toz toprak. O sırttaki gecekondu kentsel dönüştürüyorlar. İnşaatın önündeki fotoğrafa baktım; okul, ev, cami ve AVM görünüyor. Bildiğiniz 'mahalle' yani. Ama gıcır gıcır bir mahalle. Evler akıllı mı anlayamadım henüz. Biliyorsunuz şimdi akıllı evler moda. Ne olduğunu bilmiyorum, yani bir binaya neden akıllı denildiğini. Ve 'kültürlü ev' reklamı çıkana dek ilgilenmeyeceğim. İnat değil mi! Anlayacağınız Eyüp

sırtları da kentsel dönüşüyor. İnşaata 'evet' pankartları asmayı ihmal etmemişler bu arada. Ne olur ne olmaz, imarda bir sorun filan çıkarsa kolay çözülsün!

Merkezinde bir cami var Taşlıtarla'nın. Çok severim. Küçük sayılır. Taşları çok estetikdir. Ne yazık ki onun da kubbesini sıva yapmışlar, kentleri dönüşemeyesiciler. Altı kaval üstü şeshane şimdi güzelim caminin. 1970'lerin sonu, AYTEKİN KOTİL BELEDİYE BAŞKANI O SIRADA. TEMEL ATMAYA GELDİ. Babamla caminin temel törenini seyretmeye gitmiştik. Malum, bizim millet inşaat çukuru seyretmeyi sever. Babam bir de tam parkın ortasındaki tevazu sahibi Atatürk heykeli önündeki mitinglere götürürdü beni. Demirel'in şapkasını bilekten sallayışını hiç unutmuyorum...



Çocukluğun önemli bir aşaması ve canlı hatırası, kıyma kuyrukları. Kentsel dönüşmemiş mahallenin organik komşularıyla birlikte. Çocukluk tabii, zannediyorum ki köfte ya da karnıyarık yemek için önce o kuyruğa girmek gerekiyor. Çok sonra fark ettim, meğer o yıllarda bizim mahalle yoksulmuş...

Şu köfte meselesini merak edebilirsiniz. Sementin alame-tifarikalarından biri Et ve Balık Kurumu'ydu. Bu kurum hala var ama artık işlevi farklı. Taşlıtarla'nın en fiyakalı yerindeydi. Şimdi gençlere hiçbir şey ifade etmeyecek. O zaman et almak için iki seçenek vardı. Kasaplar ve Et Balık. Tabii Et Balık daha güvenli vesaire ama asıl mesele, kasap biraz pahalı! Ablamlarla, vardiyalı olarak et/kıyma kuyruğuna giriyorduk. Taşlıtarla'da ve Mısır Çarşısı'nda. Tanıdıklarına torpil yaptıkları için kısa sürede bitiyordu ürünler. Sabah namazı sonrası babam, sonra ablam gider, saat dokuz gibi ben. Hoşuma giderdi ama. Çok uzun bir kuyruk, komşular filan fıstık...

Çocukluğun önemli bir aşaması ve canlı hatırası, kıyma kuyrukları. Kentsel dönüşmemiş mahallenin organik komşularıyla birlikte. Çocukluk tabii, zannediyorum ki köfte ya da karnıyarık yemek için önce o kuyruğa girmek gerekiyor. Çok sonra fark ettim, meğer o yıllarda bizim mahalle yoksulmuş...



Her şey beton için mi?

Bu operasyon ekonomik kriz ve iklim krizi yaşadığımız bir dönemde sınıra yakın bölgede yaşayan yüz binlerce akrabamızı yerlerinden edip, yerine iki milyon Suriyeliyi yerleştirip 14 bin 400 kilometrekarelik alanda 185 milyon metrekarelik bir kentsel dönüşüm ile inşaat sektörüne 300 milyar TL kazandırma operasyonudur.

ÖNDER ALGEDİK

TV programında dizilmiş konuşmacılar operasyonu gerekçelendirmek için çaba sarf ediyorlar. Hiçbir açıklama kafalardaki çelişkileri gidermeye yetmiyor. Sabah Numan Kurtulmuş savaşın başladığını duyuruyor ve akşamına



Sulukule’de ne olduğunu hatırlarsınız değil mi? Orada yaşayan halkı şehir dışına sürüp bölgeye yeni lüks konutlar diktiler. Sulukule o dönemde kentsel dönüşümün bir sembolü idi. Orada yapılan usulsüzlükler ve haksızlık belleğimizdedir ve mahkeme kararları ile sabittir. Sonra Sur’u hatırlayın...

Hulusi Akar “Türkiye Cumhuriyeti Devleti asla savaşta değildir savaş devletler arasında yapılır bizim karşımızda bir devlet yoktur, sürüngenler vardır başlarını ezeceğiz.” diyerek açıklamayı yok sayıyor.

Hele Trump’ın rolüne ne demeli? Türkiye’ye önden sarf ettiği sözlerle muhalefeti ajite ederken ertesi gün hiçbir şey olmamış gibi Erdoğan ile kasımdaki buluşmasına dair laf ediyor.

Arka arkaya bu kadar çelişki pek hayra alamet değil. Çoğumuzun akli Trump’ın konuşmasını diplomatik boyutla açıklamaya yetmez. Ortada

bir yalan dönüyor ve buna inanmak için özel bir çaba gerekiyor.

Çok açık ki bu hareket başka bir şeyle değil, sadece ve sadece krize giren ekonominin can damarı olan inşaat sektörü için bir nefes aldırma çabası. Sadece birkaç veri işin boyutunu anlamamıza yetecek.

KENTSEL DÖNÜŞÜM 3.0

Sulukule’de ne olduğunu hatırlarsınız değil mi? Orada yaşayan halkı şehir dışına sürüp bölgeye yeni lüks konutlar diktiler. Sulukule o dönemde kentsel dönüşümün bir sembolü idi. Orada yapılan usulsüzlükler ve haksızlık belleğimizdedir ve mahkeme kararları ile sabittir. Sonra Sur’u hatırlayın. Sulukule’nin ötesinde bir dönü-



Türkiye'nin önerdiği 480 kilometrelik hatta yayılan güvenli bölge, operasyonda arkasına sığınılan "güvenli bölge". Çok açık ki 14 bin 400 kilometrekarelik bir kentsel dönüşüm olamaz. Bu alanda 5 bin nüfuslu 140 adet köy ile 30 bin nüfuslu 10 ilçeden oluşan yerleşim alanı oluşturulacak. Yani 1 milyon nüfus için 140 köy, 10 ilçe. 2 milyon için bunun iki katı, yani 280 köy, 20 ilçeyi 14 bin 400 kilometrekareye sığdıracaklar.

şüm ile belleklere kazındı. Vicdanları rahatsız eden yanları daha çoktu. Sulukule kentsel dönüşüm 1.0 olarak bir sembol ise Sur 2.0 olarak yeni bir semboldür.

Suriye operasyonu ise kentsel dönüşüm 3.0'dır aslında. Sulukule ve Sur'da yaşananın katbekat fazlasıdır. Alan olarak ise korkunç büyüktür. 480 km. boyunca girilecek 30 km'lik güvenli bölge 14 bin 400 kilometrekare alan demek. Burası inşaata ayrılacak. Doğru duydunuz, Adana'nın toplam yüz ölçümü kadar bir alan inşaata açılacak. İçine Adana'ya dökülen betondan daha fazlası dökülecek.

GÜVENLİ BÖLGE Mi, KENTSEL DÖNÜŞÜM MÜ?

Türkiye'nin önerdiği 480 kilometrelik hatta yayılan güvenli bölge, operasyonda arkasına sığınılan "güvenli bölge". Çok açık ki 14 bin 400 kilometrekarelik bir kentsel dönüşüm olamaz. Bu alanda 5 bin nüfuslu 140 adet köy ile 30 bin nüfuslu 10 ilçeden oluşan yerleşim alanı oluşturulacak. Yani 1 milyon nüfus için 140 köy, 10 ilçe. 2 milyon için bunun iki katı, yani 280 köy, 20 ilçeyi 14 bin 400 kilometrekareye sığdıracaklar.

Her bir köy 350 metrekare parsel büyüklüğüne oturan 100 metrekare 3+1 ev ile ahırdan oluşan bin konut, iki cami, 16 derslikli iki okul, bir gençlik merkezi ve kapalı

spor salonu ile yönetim merkezinden oluşan bir inşaat kompleksi.



Kaldı ki bu sadece “Suriye kentsel dönüşüm projesi”nin bir milyonluk nüfusu ilgilendiren aşaması. Hesaplanan maliyeti ise 150 milyar 965 milyon 400 bin lira! Yani 1 milyon nüfuslu bir kentsel dönüşüm ile 151 milyar TL’lik bir inşaat sektörü yaratılacak.

Her bir ilçe ise ortalama 100 metrekare 3+1 ve 2+1 evlerden oluşan 6 bin konut, bir merkez cami, 10 mahalle camisi, 16 derslikli sekiz okul, bir lise, iki kapalı spor salonu, beş gençlik merkezi, bir küçük stat, dört mahalle ölçekli futbol sahası, sosyal tesisler ile sekiz ilçede 10 yataklı, iki ilçede 200 yataklı hastane, küçük sanayi sitesinden oluşan devasa bir inşaat kompleksi.

Yani ortada “beton, çimento, rant” meselesi vardır, ama TV’lerdeki konuşmacılar bunları anlatmayınca hiçbir şey anlaşılamaz.

Kaldı ki bu sadece “Suriye kentsel dönüşüm projesi”nin bir milyonluk nüfusu ilgilendiren aşaması. Hesaplanan maliyeti ise 150 milyar 965 milyon 400 bin lira! Yani 1 milyon nüfuslu bir kentsel dönüşüm ile 151 milyar TL’lik bir inşaat sektörü yaratılacak.

Erdoğan BM’deki konuşmasında “Şu güvenli bölge ilan edildiğinde, bu güvenli bölgeye biz rahatlıkla 1 ila 2 milyon arasında göçmeni, mülteciyi yerleştirme şansına sahibiz.” derken devamında ekliyor ve “Bu bölgenin derinliğini Deyrizor-Rakka hattına kadar indirebilirsek, ülkemizden, Avrupa’dan ve dünyanın diğer bölgelerinden kendi topraklarına geri dönecek Suriyeli sayısını 3 milyona kadar çıkarabiliriz.” diyor. Yani 1 milyon nüfus için 151 milyar, 2 milyon için 302 milyar, 3 milyon nüfus için 453 milyar TL’lik bir inşaat ekonomisinden bahsediyoruz.



O konuşmayı “Erdoğan BM’nin iklimini değiştirdi” başlıklı yazı ile sizlerle paylaşmıştım. BM Genel Kurulu’nda yaptığı diğer konuşma ise es geçildi. O konuşmada güvenli bölgede inşaat meselesini açıkça anlattı. Pek sorgulanmadı. Onu geçelim, geçen hafta da “Biz inşaatın hesabını yaptık” dedi. Onu da dikkate almadık. Ee bu kadar dikkate almayınca operasyon kolay hale geldi. Bu nokta tamamen muhalefetin suçu. Hiçbir şekilde ülke olayları ile ilgilenmeyip işin aslını dert etmemek ve sadece ve sadece popüler olunca ilgilenmek, muhalefetin en büyük sıkıntısı.

FİNANSMAN KİMDEN?

Finansmana hükümet çalışmış bile. Her bir milyonluk nüfusun 200 bin konutu uluslararası fonlardan karşılanacakmış. Bu nasıl bir fon, bu nasıl bir para, bir gün öğreneceğiz. Peki geri kalanı nasıl ödenecek, bu operasyonun parası nereden çıkacak? O da çok basit, gerekli paranın ilk taksitini enflasyonun yüzde 9,6 olduğu iddia edilen bir dönemde posta hizmetlerine, trene, elektriğe, köprüye gelen yüzde 20’lik zamlarla ödeyeceğiz. Yetmezse bir zam daha.

SİYASET BOŞLUK TANIMAZ

Kılıçdaroğlu yedi soru sorarak tezkereye evet dedi. Demek ki soru sormak yetmiyor, sorgulamak gerekiyormuş. Örneğin Erdoğan BM’nin son genel kurul açılışında iki önemli konuşma yaptı. Birincisi iklim zirvesi ile ilgili idi. O konuşmayı “Erdoğan BM’nin iklimini değiştirdi” başlıklı yazı ile sizlerle paylaşmıştım. BM Genel Kurulu’nda yaptığı diğer konuşma ise es geçildi. O konuşmada güvenli bölgede inşaat meselesini açıkça anlattı. Pek sorgulanmadı. Onu geçelim, geçen hafta da “Biz inşaatın hesabını yaptık” dedi. Onu da dikkate almadık. Ee bu kadar dikkate almayınca operasyon kolay hale geldi. Bu nokta ta-

mamen muhalefetin suçu. Hiçbir şekilde ülke olayları ile ilgilenmeyip işin aslını dert etmemek ve sadece ve sadece popüler olunca ilgilenmek, muhalefetin en büyük sıkıntısı. İktidarın her ajitasyonuna tepki verip her politikasına sessiz kalmak ilginç bir meziyet.



Bu tür süreçler muhalefeti durdurmak için çok iyi bir araçtır. Bu operasyon da tam da bunun için. İktidar muhalefeti sustururken sadece Kürtleri, sendikacıları, solcuları değil, IŞİD'e karşı direnen Türkmen ve Arapları değil, partisindeki muhalifleri bile susturacağını düşünüyor olabilir.

İktidarın her ajitasyonuna tepki verip her politikasına sessiz kalmak ilginç bir meziyet.

Bu yazıdaki veriler de tam iki hafta önce bütün medyada çıktı. Ama o zaman da kimse işin aslını aramadı.

HER ŞEY BETON İÇİN Mİ?

Suriye'deki operasyon bir güvenlik meselesi mi? Ne Sulukule ne Sur bugün daha güvenli değil. Burası da böyle olacak mı? İstanbul'da boşaltılan 26 okulun 19'u deprem sonrası yapılmış. Yani bu iktidar zamanında. Kendi yurttaşının deprem güvenliğini çözemeyenler ne kadar güvenli bir bölge kurabilirler? Zaten bu "harekatın" ana sektörü çimento. ABD'nin her savaşında silah şirketlerinin hisseleri nasıl değerlendiriliyorsa, bizde de son günlerde çimento fabrikalarının hisseleri böyle değerlendiriliyor.

şının deprem güvenliğini çözemeyenler ne kadar güvenli bir bölge kurabilirler? Zaten bu "harekatın" ana sektörü çimento. ABD'nin her savaşında silah şirketlerinin hisseleri nasıl değerlendiriliyorsa, bizde de son günlerde çimento fabrikalarının hisseleri böyle değerlendiriliyor.

Bu tür süreçler muhalefeti durdurmak için çok iyi bir araçtır. Bu operasyon da tam da bunun için. İktidar muhalefeti sustururken sadece Kürtleri, sendikacıları, solcuları değil, IŞİD'e karşı direnen Türkmen ve Arapları değil, partisindeki muhalifleri bile susturacağını düşünüyor olabilir. İktidar muhalefeti sustururken Suriye'ye 185 milyon metrekarelik dev bir kentsel dönüşüm hesaplıyor. Bunun peşinatı olarak astronomik zamlar yapıyor, inşaatları uluslararası fonlara satarak para kazanacağını düşünüyor.



Şimdi mesele şu, iklim krizi ve ekonomik kriz yaşadığımız bir dönemde hem ülkenin, hem de Mezopotamya'nın ihtiyacı olan şey daha çok beton mudur, yoksa barış mıdır?

“Suriye kentsel dönüşüm operasyonu” “petrole hayır” deyip petrol tüccarlarının etkinliklerine katılanlar, “savaşa hayır” deyip tezkereye katılanlar, “özelleştirmeye hayır” deyip özelleşen şeker fabrikalarının açılışına katılanlar ile durdurulamayacak. Onlar ayıpları ile yaşayacaklar.

O zaman özetleyelim. Bu operasyon ekonomik kriz ve iklim krizi yaşadığımız bir dönemde sınıra yakın bölgede yaşayan yüz binlerce akrabamızı yerlerinden edip, yerine iki milyon Suriyeliyi yerleştirip 14 bin 400 kilometrekarelik alanda 185 milyon metrekarelik bir kentsel dönüşüm ile inşaat sektörüne 300 milyar TL kazandırma operasyonudur.

Şimdi mesele şu, iklim krizi ve ekonomik kriz yaşadığımız bir dönemde hem ülkenin, hem de Mezopotamya'nın ihtiyacı olan şey daha çok beton mudur, yoksa barış mıdır?



Şşşt kimse duymasın, enkaz altındayız!

Bir bina çöktü. Bu kentin yaşanamaz hale geldiğini, kentin yeni dinin ikonları olan gökdelenlerden ibaret hale geldiğini, buralarda artık insana yer olmadığını göstere göstere çöktü. Yeni tanrımız paraya, yeni tapınaklarımızda kurban verdik. Gümbürtülü bir sessizlikle...

NUR BETÜL ÇELİK



Babamın balkonundaki koltuğundan karşılara bakınca yıllar içinde manzaranın nasıl değiştiğini bilirim. Denizin yükselen binaların ardında görünmez oluşuna ben de tanık oldum. Çirkin olduğu kadar sağlamlıkları kuşkulu binalar birbirleriyle yarışırçasına dizildi yan yana. Bostancı'nın köşkleri yıkıldı; içlerinde erguvanlar, akasyalar, ulu çamlar olan bahçeler yok edildi.

6 Şubat Çarşamba günü İstanbul Kartal'da üç katı kaçak sekiz katlı bir bina çöktü, hızla mahkeme kararıyla yayın yasağı getirildi. Daha önce hep olduğu gibi... Çorlu tren kazası, ardından yayın yasağı... Ankarada hızlı tren kazası ardından yayın yasağı... Daha öncekileri saymıyorum. Medya zaten ele geçirilmiş, birkaç istisna dışında zapt edilmişken bu yayın yasakları neye hizmet ediyor? Haber yapan, haberi izleyen, olayı deşen kaç gazeteci kaldı ki? Ortada olmayanın yasaklanması da bu topraklara özgü. Maazallah sistemde kaçak filan olursa diye. Kimse hiçbir şey duymasın, aman bilmesin!

İstanbul'da hiç yaşamadım. Ankarada doğup büyüdüm. Ailemin ben hariç tamamı uzun yıllardır İstanbul'da olmasına rağmen Ankara'yı terk edemedim. Anılarımın ait olduğu kentten ayrılamadım. Çocukluğumu, ergenliğimi, yetişkinliğimi ardımda bırakıp başka bir kente yerleşmeyi içime sindiremedim. Ama İstanbul'a değişimini fark edecek kadar çok gidip gelirim. Babamın balkonundaki koltuğundan karşılara bakınca yıllar içinde manzaranın nasıl değiştiğini bilirim. Denizin yükselen binaların ardında görünmez oluşuna ben de tanık oldum. Çirkin olduğu kadar sağlamlıkları kuşkulu binalar birbirleriyle yarışırçasına dizildi yan yana. Bostancı'nın köşkleri yıkıldı; içlerinde erguvanlar, akasyalar, ulu çamlar olan bahçeler yok edildi.

Balkonda oturamaz oldu babam. Yürüyüşe de çıkmıyor. İnsanın üzerine yıkılacak gibi duran tekinsiz binaların arasında yürüyüş de yürüyüş değil çünkü.



Duraklar salkım saçak... İnsanlar donuk bakışlı, soluk tenli... Kent zehirliyor. Benizleri griye çalan onca insan sokaklara sığamıyor. Renklerini kaybetmiş öylece bekliyorlar duraklarda. Ellerindeki telefonlarına gömülmüş, cansız. Duyguları var mı? Beklentileri var mı? Sanki bir anti-ütopyanın robotlaşmış canlıları gibiler.

Sokaklarda oyalanmak imkansız. Ağaçsız, boğucu, betonla örülmüş bir sokak sokak mıdır ki? Çocuk seslerinin işitilmediği sokak sokak olur mu? Bahçe duvarı yok ki üzerine oturasın. Arkadaşlarıyla yeni yetme heyecanlarını paylaşsın. İçini diz boyu ot bürümüş boş arsa yok ki çocuklar o otların arasında çekirge yakalamanın tadını alsın. Boş alan yok ki misket oynayabilsinler. Seksesiz, ip atlamasız, yakan topsuz, istopsuz çocukluk mu olur? Kentsel dönüşüm adı altında eski binaların yıkılıp yerine Dubai taklidi gökdelenlerin yapıldığı bir

kent artık İstanbul. En çok on yıl önce birkaç aracın zor geçtiği caddeler artık trafik gürültüsünün hiç kesilmediği arterler. Gürültüden uyunmuyor.

Bir bina çöktü. Bu kentin yaşanamaz hale geldiğini, kentin yeni dinin ikonları olan gökdelenlerden ibaret hale geldiğini, buralarda artık insana yer olmadığını göstere göstere çöktü. Yeni tanrımız paraya, yeni tapınaklarımızda kurban verdik. Gümbürtülü bir sessizlikle...

Duraklar salkım saçak... İnsanlar donuk bakışlı, soluk tenli... Kent zehirliyor. Benizleri griye çalan onca insan sokaklara sığamıyor. Renklerini kaybetmiş öylece bekliyorlar duraklarda. Ellerindeki telefonlarına



Hortumlar kentleri tehdit ediyor. Beton grisine teslim ettiğimiz dağlar artık suları tutan ağaçlardan yoksun. Sel basıyor büyük kentlerimizi. Sular altındayız. Suyun rengi de gri... Mavisi kalmadı.

gömülmüş, cansız. Duyguları var mı? Beklentileri var mı? Sanki bir anti-ütopyanın robotlaşmış canlıları gibiler.

Sokaklar ne yapsanız temizlenmiyor. Kirli bir gri hayatımıza hakim tek renk artık. Binaları rengarenk boyasanız, balkonlarda saksılarınızda bir parça yeşiliniz olsa kaç yazar, griyi bastıramıyor o maviler, kırmızılar, yeşiller... Toprağın rengini unuttuk. Beton grisinden başka bir renk tanımıyoruz. Renkler bizi terk ediyor sırayla...

Hortumlar kentleri tehdit ediyor. Beton grisine teslim ettiğimiz dağlar artık suları tutan ağaçlardan yoksun. Sel basıyor büyük kentlerimizi. Sular altındayız. Suyun rengi de gri... Mavisi kalmadı.

Bir bina çöktü, enkazı yerde. Hepimiz altında kaldık. Para tanrısının gazabına uğradık. Aman kimse duymasın, kimse bilmesin nasıl caniler olduğumuzu, o enkazdan nasıl sorumlu olduğumuzu. Şşşş, aman ha susun!

Kitaplarda 'Kent'...



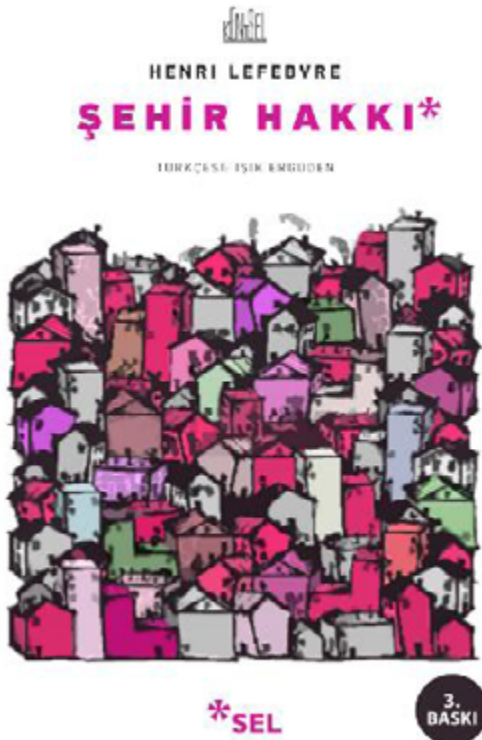
Eşitsiz Gelişim - Doğa, Sermaye ve Mekânın Üretimi

Yazar: **Neil Smith**

Yayınevi: **Sel Yayıncılık**

Baskı Yılı: **2017**

Sayfa Sayısı: **332**



Şehir Hakkı

Yazar: **Henri Lefebvre**

Yayınevi: **Sel Yayıncılık**

Baskı Yılı: **2016**

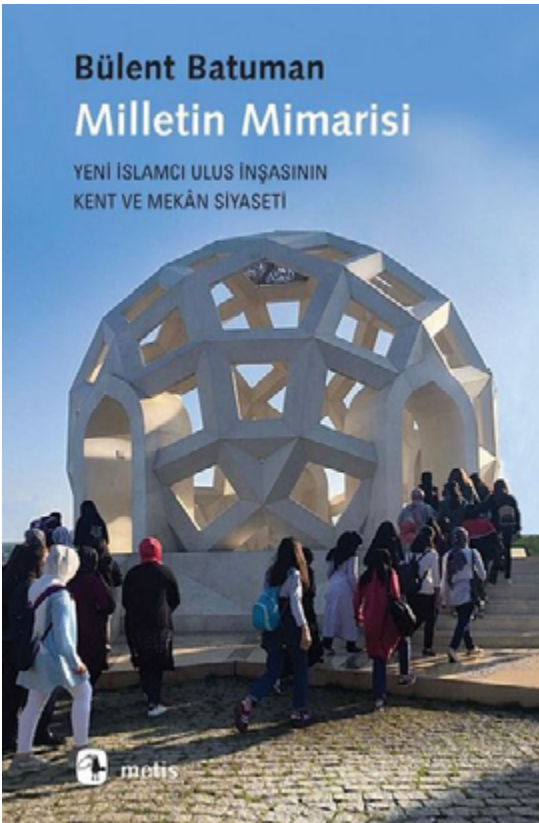
Sayfa Sayısı: **116**

Kitaplarda 'Kent'...



Yeni Kent Sorunu

Yazar: **Andy Merrifield**
Yayınevi: **Tekin Yayınevi**
Baskı Yılı: **2017**
Sayfa Sayısı: **184**



Milletin Mimarisi-Yeni İslamcı Ulus İnşasının Kent ve Mekan Siyaseti

Yazar: **Bülent Batuman**
Yayınevi: **Metis Yayıncılık**
Baskı Yılı: **2019**
Sayfa Sayısı: **312**

Kitaplarda 'Kent'...

KENTSEL
**KÂR İÇİN DEĞİL
HALK İÇİN***
ELEŞTİREL KENT TEORİSİ
VE KENT HAKKI

TÜRKÇESİ: ALİ YAĞIZ ŞEN



Kâr İçin Değil Halk İçin

Yazar: **Neil Brenner, Peter Marcuse, Margit Mayer**

Yayınevi: **Sel Yayıncılık**

Baskı Yılı: **2014**

Sayfa Sayısı: **333**



Kent Paryaları

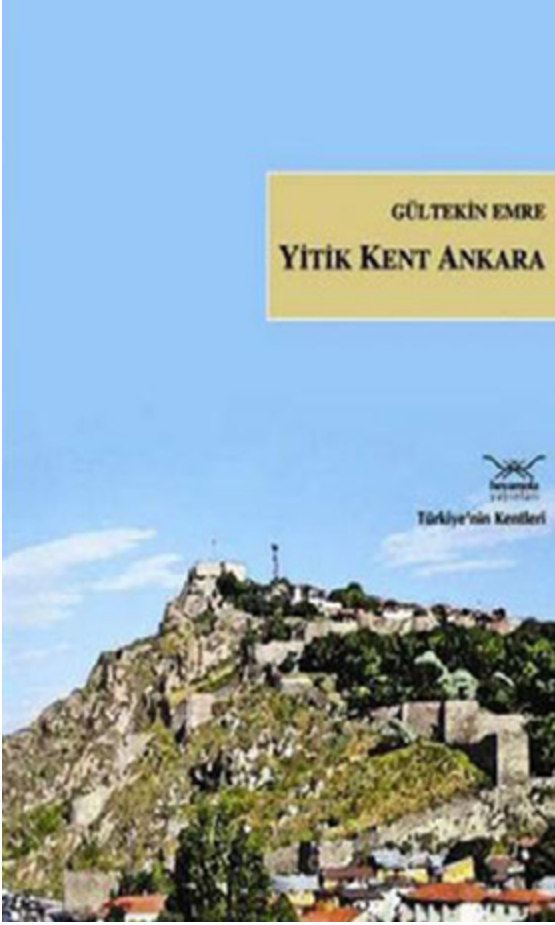
Yazar: **Loic Wacquant**

Yayınevi: **Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi**

Baskı Yılı: **2012**

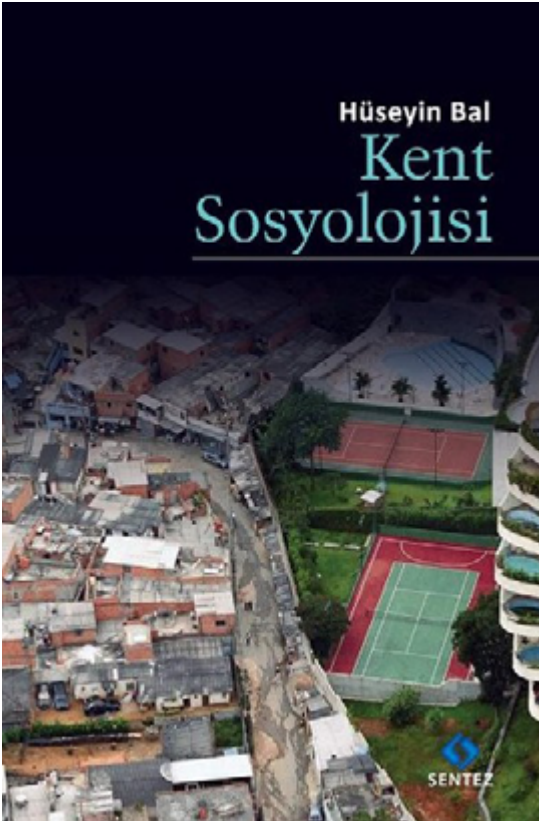
Sayfa Sayısı: **357**

Kitaplarda 'Kent'...



Yitik Kent Ankara

Yazar: **Gültekin Emre**
Yayınevi: **Heyamola Yayınları**
Baskı Yılı: **2008**
Sayfa Sayısı: **432**



Kent Sosyolojisi

Yazar: **Hüseyin Bal**
Yayınevi: **Sentez Yayıncılık**
Baskı Yılı: **2015**
Sayfa Sayısı: **404**

Kitaplarda 'Kent'...



Konut Bunalımı Kent Rantları ve Proje Muhafızları

Yazar: **Murat Karayalçın**
Yayınevi: **Boyut Yayın Grubu**
Baskı Yılı: **2009**
Sayfa Sayısı: **140**



Köy Enstitülerinden Kent Enstitülerine Bir Model Önerisi

Yazar: **Adil Türkoğlu**
Yayınevi: **Anı Yayınları**
Baskı Yılı: **2011**
Sayfa Sayısı: **156**

Kitaplarda 'Kent'...



İstanbul'a Bir Kent Kondu: Ümraniye

Yazar: **Sema Erder**

Yayınevi: **İletişim Yayıncılık**

Baskı Yılı: **2006**

Sayfa Sayısı: **310**



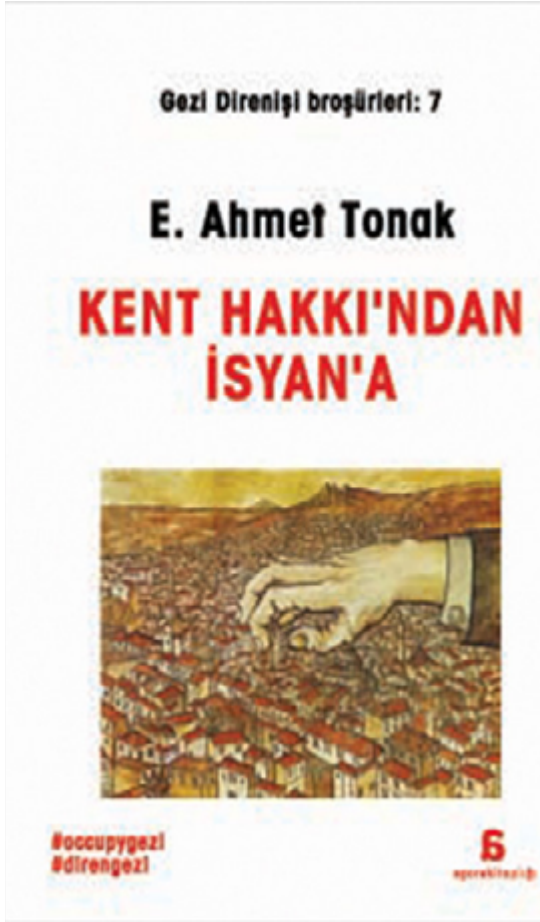
Kent Reformu ve Yeni Gecekondu Hareketi

Yazar: **Metin Yeğin, Merve T. Tanok**

Yayınevi: **Nota Bene Yayınları**

Baskı Yılı: **2014**

Sayfa Sayısı: **192**



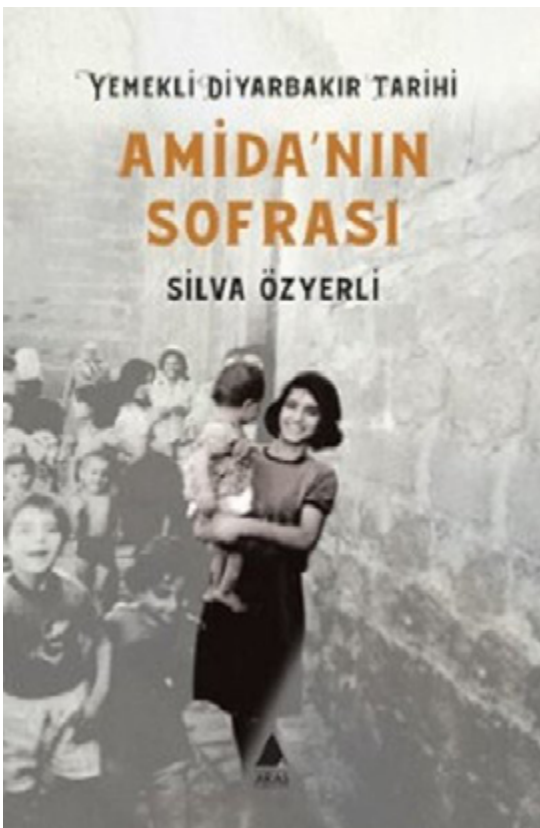
Kent Hakkı'ndan İsyana

Yazar: **Ertuğrul Ahmet Tonak**

Yayınevi: **Agora Kitaplığı**

Baskı Yılı: **2013**

Sayfa Sayısı: **104**



Amida'nın Sofrası-Yemekli Diyarbakır Tarihi

Yazar: **Silva Özyerli**

Yayınevi: **Aras Yayıncılık**

Baskı Yılı: **2019**

Sayfa Sayısı: **272**